

Schulnachrichten

für

den Zeitraum vom 20. September 1861 bis zum 14. August 1862.

Wiadomości szkolne

od

20. Września 1861 do 14. Sierpnia r. 1862.

I. Lehrverfassung v. 1861/62.

a. Lehrplan.

Prima.

Ordinarius: Professor *Wannowski*.

Die beiden Kurse dieser Klasse hatten gemeinschaftlichen Unterricht, mit Ausnahme von 10 wöchentlichen Stunden, in denen sie getrennt waren, und zwar: in 4 mathematischen, in 2 deutschen, in 1 polnischen, in 1 französischen und 2 lateinischen Stunden.

A. Sprachen:

a. Latein: 8 St.; davon 6 Prof. *Wannowski*. 4 St. Tacit. Annal. lib. IV, V, VI, XI, XII bis c. 41; 1 St. freie lateinische Aufsätze; 1 St. Exercitia und Extemporalia; 2 St. Horat. carm. I und II; serm. I, 1 und 3. Prof. *Schweminski*.

b. Griechisch: 6 St.; davon 4 St. O.-L. Dr. *Steiner*. Plat. Apolog. u. Kriton 2 St.; vorangeschickt wurde als Einleitung: eine Geschichte der griech. Philosophie bis Aristoteles. Butt. Gramm. §. 113, §. 143 bis zu Ende; Wiederholung der Formenlehre und Hauptregeln der Syntax. Extemp. und Specim. — 2 St. Prof. *Wannowski*. Euripides Hecuba und alle 14 Tage Kontrolle der Privatlektüre des Homer Ilias. XIII, XIV, XV.

c. Deutsch: 3 St. **Ober-Prima:** Lit. Gesch. von Lessing bis zum 19. Jahrh. mit zahlreichen Proben. Lektüre: die wichtigsten Abschnitte aus Lessings „Hamb. Dramat.“ und entsprechende Abhandlungen von Rötcher u. A. Privatim: Shakespear's „Sommernachstraum“ und Schiller's „Braut von Messina“. Aufs., Extemp., freie Vorträge. — **Unter-Prima:** Lit. Gesch. von d. ältesten Zeit bis Lessing mit zahlreichen Proben. Lectüre: Schiller's Gedichte. Privatim: Schiller's „Jungfrau von Orleans“ und Lessing's „Minna von Barnhelm“. Aufsätze, Extemp., freie Vorträge. — Beide Abtheilungen combin.: die Hauptsätze der Logik und der Methodenlehre. Prof. *Schweminski*.

d. Polnisch: 2 St. Davon 1 St. Vorträge und Beurtheilung der häuslichen Arbeiten; 1 St. Literatur-Geschichte bis zum XVII. Jahrhundert. G.-L. v. *Przyborowski*.

e. Französisch: 1 St. Athalie für die beid. Kurse gemeinschaftl.; 2 St. in getrennten Kursen: Exerc. abwechselnd mit Extemp.; Wiederholung von grammat. Regeln. Uebungen im mündlichen Gebrauch der Sprache und Einprägung der vorkommenden Vokabeln. Prof. *Rymarkiewicz*.

f. Hebräisch: 2 St. Schwache Verbalwurzeln, Partikeln, Zahlwörter. Das Hauptsächlichste von der Nominalbildung und der Syntax. Uebersetzt: Exodus, cap. I—IX; schriftliche Uebungen im Interpretiren. Wiederholung des unteren Kursus. R.-L. *Bilewicz*.

B. Wissenschaften:

a. Kathol. Religion: 2 St. Lehre von den hh. Sakramenten und vom Werke unserer Vollendung. Gelesen aus Evangel. St. Matth. cap. IV—VII incl. Wiederholungen und schriftl. Klassenarbeiten. R.-L. *Bilewicz*.

I. Plan nauk z r. 1861/62.

a. Rozkład nauk.

Klasa I.

Ordynaryusz: Professor *Wannowski*.

Oba oddziały téj klasy pobierały nauki wspólnie, z wyjątkiem 10 godzin na tydzień, w których były rozłączone; t. j. w czterech lekcjach matematyki, w dwóch języka niemieckiego, w jednej polskiego, jednej francuskiego i w dwóch łacińskiego.

A. Języki:

a. Łacina. 8 godzin. Z tych 6 Prof. *Wannowski*. 4 godz. Tacyta Annal. ks. IV. V. VI. XI. XII. aż do rozdz. 41; 1 godz. wolne wypracowania; 1 godz. ćwiczenia domowe i w klasie; 2 godz. Prof. *Schweminski*: Horat. carm. I i II; sermon. 1 i 3.

b. Język grecki. 6 godz. Z tych 4 godz. N. w. Dr. *Steiner*: 2 godz. Platona Apolog. i Kryton; jako wstęp podano historią filozofii greckiej aż do Arystotelesa. Buttmana gramm. §. 113. §. 143. aż do końca. Powtarzanie etymologii i składni. Ćwiczenia domowe i extempor. — 2 godz. Prof. *Wannowski*: Eurypid. Hekuba i co dwa tygodnie egzamin z prywatnej lektury Iliady ks. XIII, XIV, XV.

c. Język niemiecki. 3 godz. Prof. *Schweminski*. **Wyższa Pryma**: Historia literatury od Lessinga aż do 19. wieku wraz z próbami. Czytano: najglówniejsze oddziały Lessinga „Dramaturgii Hamburgsk.“; odpowiednie rozprawy Rötchera i innych. Prywatnie: Szekspira „Sen nocy letniej“ i Szylera: „Oblubienica z Messyny“. Ćwiczenia, extempor. i ustne wykłady. — **Niższa Pryma**: Historia literatury od najdawniejszych czasów aż do Lessinga z próbami. Czytano: Szylera śpiewy. Prywatnie: Szylera Dziewicę Orleańską i Lessinga Minnę z Barnhelm. Ćwiczenia, extemp. i ustne wykłady. — W obydwóch połączonych oddziałach: główne ustępy z logiki.

d. Język polski. 2 godziny. N. g. *Przyborowski*. 1 godz. wykłady i oddawanie robót domowych; 1 godz. historia literatury aż do XVII. wieku.

e. Język francuski. 1 godz. Athalie w połączonych obydwóch oddziałach; 2 godz. w rozdzielonych oddziałach: Exerc. naprzemian z extemp.; powtarzanie reguł grammatyczn.; ćwic. w ustnym użyciu języka i utwierdzanie w pamięci znachodzących się wokabuł. Prof. *Rymarkiewicz*.

f. Język hebrajski. 2 godz. Słowa słabe; przyimki, liczbowniki. Najglówn. rzeczy o tworzeniu imion i składni. Tłumaczono Exodus rozdz. I—IX; ćwic. piśmienne; powtarzano kurs klasy poprzedniej. X. Reg. *Bilewicz*.

B. Nauki:

a. Religia katolicka: 2 godz. Nauka o Sakramentach śś. i o rzeczach ostatecznych. Czytano z Ewang. św. Mat. rozdz. IV—VII incl. Powtarzanie z dogmatyki i moralnej; piśmienne ćwiczenia w klasie. X. R. *Bilewicz*.

b. Evangel. Religionsunterricht: 2 St. comb. mit O.- und U.-II. Christliche Glaubens- und Sittenlehre. Pastor *Schönborn*.

c. Mathematik. Ober- und Unter-Prima bis Ostern getrennt, und zwar: I. der *Director* 4 St.; davon in O.-I. 2 St. Progressionen, Reihen höherer Ordnung, Zinseszinsrechn., Kombinationslehre, binomischer Satz, kubische Gleichungen. 1 St. mathematische Geographie; 1 St. in U.-I.: Verhältnisse, Proportionen und Progressionen. — II. 4. St. G.-L. Dr. *Ustymowicz*. Davon in U.-I. 3 St. die ganze Stereometrie nebst Auflösung von Aufgaben. 1 St. in O.-I.: Uebungen im Auflösen von Aufgaben. Nach Ostern beide Kurse kombinirt: theils Wiederholung einiger Abschnitte, theils Fortsetzung der noch nicht beendeten. Alles nach Brettner's Lehrbüchern.

d. Physik: 2 St.; bis Ostern der *Director*. Aus dem Abschn. von den festen Körpern: vom Hebel, vom Schwerpunkte, vom freien Falle, von der Wurf- und Centralbewegung, von der schiefen Ebene, dem Keile und der Schraube, vom Pendel und vom Stosse. Nach Ostern G.-L. Dr. *Witowski*: von der Wärme und vom Lichte. Nach Brettner's Leitfaden der Physik.

e. Geschichte: 3 St. Neue Geschichte; Wiederholung der Geschichte des Mittelalters u. der des Alterthums. Prof. *Rymarkiewicz*.

Ober-Secunda.

Ordinarius: Professor *Schweminski*.

A. Sprachen:

a. Latein: 10 St. Prof. *Schweminski*. Cicero in Cat. 1, 3, 4; pro leg. Man.; Virg. Aen. III, einige Eclog.; Metr. Uebung.; Grammat. nach Zumpt: Wiederhol. cap. 76—83; dann cap. 84—87; Uebersetz. aus Forbiger's Aufgaben; Exerc., Extemp.; Memorir- und Sprechübungen; Privatim: Salust. Catilina und theilweise Jugurtha.

b. Griechisch: 6 St. Prof. *Wannowski*. Davon 3 St. Plutarch: Biographie des Agis, Tib. u. C. Gracchus; 2 St. Homer Ilias lib. 5, 6, und 7 bis v. 170; 1 St. Exercit. und im 2. Semester Extemporalia (alle 5 Wochen eins) nebst Syntax nach Buttmann, von §. 122. bis §. 141.

c. Deutsch: 2 St. G.-L. Dr. *Nehring*. Schriftl. Arbeiten; freie Vorträge; Theorie d. epischen u. lyrischen Dichtungsarten mit betreffenden Probestücken; Einleitendes zur dramatischen Poesie. Gelesen wurde Wallenstein's Lager.

d. Polnisch: 2 St. G.-L. v. *Przyborowski*. Theorie der Dichtungsarten nach Cegielski's Nauka Poezyi; Aufsätze und Vorträge.

e. Französisch: 2 St. Prof. *Rymarkiewicz*. 1 St. Uebersetzen a. d. Histoire de la première Croisade par J. F. Michaud (Bibliothek von Dr. Ant. Göbel); 1 St. Exerc. abwechselnd mit Extemp. Dabei Memorirübungen und Grammat.

f. Hebräisch: zusammen mit der I.

B. Wissenschaften:

a. Kathol. Religion: 2 St. R.-L. *Bilewicz*. Lehre von der Erlösung und der Gnade. In der Kirchengeschichte von Karl dem Grossen bis auf Luther.

b. Evang. Religionsunterr.: combin. mit I.

c. Mathematik: 4 St. G.-L. Dr. *Ustymowicz*. Die Lehre v. d. Logarithm., sodann die Lehre v. d. Verhältnissen und Proportionen, arithmet. und geometr. Progressionen nebst Übungsaufgaben nach Brettner's Lehrbüchern. Es wurden in dieser Klasse gegen 100 arithm. und 70 geometr. Aufgaben aufgelöst.

b. Religia ewang.: 2 godz. razem z wyższą i niższą Sekundą: Nauka wiary i moralności podług Petrego. *Schoenborn*.

c. Matematyka. Pryma wyższa i niższa do Wielkiej nocy w dwóch oddziałach. I. 4 godz. *Dyrektor*, z tych w 2 godz. w Prymie w.: Progressye, szeregi wyższych stopni, o procencie od procentu, nauka kombinacji, twierdzenie binomiczne, równania trzeciego stopnia. 1 godz. jeografia matematyczna. 1 godz. w Prymie n. o stosunkach, proporcjach i progressjach. — II. 4 godziny N. gimn. Dr. *Ustymowicz*, z tych w Prym. wyższ. w 4 godz. całą stereometrią i rozwiązywanie zagadnień; 1 godz. w Prym. w. ćwiczył w rozwiązywaniu zagadnień. Po Wielk. nocy z obydwoma oddziałami połączonemi niektóre rozdz. powtarzał i uzupełniał. Do wykładu używano książek *Brettnera*.

d. Fizyka: 2 godz. Do Wielk. nocy *Dyrektor*. Z rozdz. o ciałach stałych: o drągu, o punkcie ciężkości, o wolnym spadaniu ciał, o rzucie i ruchu środkowym, o płaszczyźnie pochyłej, klinie i o szrubie, o wahadle i o uderzaniu się ciał. Po Wielkiej nocy N. gimn. Dr. *Wituski*: o ciepłe i o świetle. Podług fizyki *Brettnera*.

e. Historia: 3 godz. Prof. *Rymarkiewicz*. Historia nowoczesna; powtarzanie historii średnich wieków i hist. starożytnej.

Klasa II. wyższa.

Ordynaryusz: Prof. *Schweminski*.

A. Języki:

a. Język łaciński: 10 godz. Prof. *Schweminski*. Czytano *Cic. in Catil.* 1, 3, 4; *pro lege Man. Z Wirgilego III. ks. Eneidy*; niektóre eklogi i ćwiczenia miarowe. — Gramm. podług *Zumpta*. Powtórzenie rozdz. 76—83; potem rozdz. 84—87. — Tłumaczono z *Forbigera* przykł. — Ćwiczenia piśm., exerc. i extemp.; wprawniejsi pisali wolne wypracowania. — Prywatnie czytano *Sallustyusza Catilina* i w części *Jugurthę*.

b. Język grecki: 6 godz. Prof. *Wannowski*. Czyt. w 3 godz. tyg. *Plutarcha* biografie *Agisa, Tib. i C. Gracchów*. W 2 godz. czytano *Homera Ilias* ks. V, VI i VII aż do wiersza 170. W 1 godz. pisano exerc. i extemp.; w drugim półroczu co dwa tygodnie jedno extemp. Przechodzone część syntaktyczną *gramm. Buttmana* od §. 122 do §. 141.

c. Język niemiecki: 2 godz. N. gimn. Dr. *Nehring*. Wypracowania piśmienne; wolne wykłady. Nauka poezji, część epiczna i liryczna, połączone z czytaniem wzorowych utworów epicznych i lirycznych. Wstęp do poezji dramatycznej. Czytano w klasie *Szyllera Wallensteina*.

d. Język polski: 2 godz. N. gimn. *Przyborowski*. Nauka poezji wedle *Cegielskiego*. Wypracowania i wykłady.

e. Język francuski: 2 godz. Prof. *Rymarkiewicz*. 1 godz. tłumaczenie z *J. F. Michaud'a* *Historii pierwszej krucjaty*; 1 godz. extemporalia i exerc. w połączeniu z ćwiczeniami pamięciowemi i z grammatyką.

f. Język hebrajski: razem z kl. I.

B. Nauki:

a. Religia katol.: 2 godz. X. R. *Bilewicz*. Nauka o odkupieniu i o łasce. — W historii kościelnej od *Karola W.* aż do *Lutra*.

b. Religia ewang.: razem z kl. I.

c. Matematyka: 4 godz. N. gimn. Dr. *Ustymowicz*. Nauka o logarytmach, o stosunkach i proporcjach, arytmetyczne i jeometr. progressye, z licznemi przykładami, podług książek *Brettnera*. Przerachowano 100 arytmetycznych i 70 jeometrycznych przykładów.

d. Physik: 1 St. G.-L. Dr. *Witushi*. Vom Schalle, Magnetismus und der Friktionselektricität. Nach Brettner's Leitfaden der Physik.

e. Geschichte: 3. St. Prof. *Rymarkiewicz*. Geschichte des Alterthums nach Pütz's Grundriss der Geographie und Geschichte. I. Band.

Unter - Secunda A.

Ordinarius: Ober-Lehrer Dr. *Steiner*.

A. Sprachen:

a. Latein: 10 St. O.-L. Dr. *Steiner*. Zumpt. Gr. c. 61—69, 76—84; Liv. I. XXXVII, XXXVIII. nebst einem Abriss der Röm. Historiographie und Memorirübungen aus Liv. 5 St.; Forbiger's Aufgaben XXIV—XXXIX, 1 St.; Specimina und Extempor. im Anschluss an die Lektüre des Prosaiker, 2 St. Zur Bildung des mündl. Ausdrucks wurden die Samniterkriege erst fragweise und schliesslich in zusammenhängender Rede ausführlich besprochen. — 2 St. G.-L. *Węclewski*. Virg. Aen. L. VI, VII. Prosodie nach Zumpt's Gramm. c. 3. Metrische Uebungen (Hexameter).

b. Griechisch: 6 St. G.-L. *Węclewski*. Davon 2 St. Gramm., Exerc., Extemp., wie in U.-II. B.; 2 St. Xenoph. Cyrop. III, cap. 2 bis zu Ende u. IV Buch; 2 St. Homer. Odys. I. XVI—XVIII; Privatim: unter Kontrolle des Lehrers wurde gelesen lib. VII, Memorirübung (I. XVI, 1—140).

c. Deutsch: 2 St. G.-L. Dr. *Nehring*. Schriftliche Arbeiten; freie Vorträge; Theorie der epischen Dichtungsarten mit betreffenden Probestücken. Gelesen wurde Göthe's „Hermann und Dorothea“; eine kurze Biographie des Dichters wurde vorausgeschickt.

d. Polnisch: 2 St. G.-L. Dr. *Wolfram*. Theorie der Prosa: vom Thema und von der Disposition, nach *Rymarkiewicz's* „Nauka Prozy“; häusliche Arbeiten und Extemp.; Arbeiten über selbstgewählte Themata wurden in der Klasse von Schülern gelesen und beurtheilt. Freie Vorträge und Lektüre mustergültiger epischer Dichtungen.

e. Französisch: 2 St. G.-L. *Węclewski*. Grammatik nach Otto, II Kurs., 41—48 Lektion und vermischte Uebungss. in Frage und Antw.; Goebel: Choix de poésies narratives, vol. XIII. Le maître italien, par Chénier. Milton et Davenant, par Chateaubriand. Berthe la filandière, p. Millevoje. La Raçon d'Egill, p. Millevoje etc. Exerc. und Extemp.

f. Hebräisch: 2 St. R.-L. *Bilewicz*. Die Elementarlehre, die Pronomina und Verbalbildung der starken Verbalwurzeln. Uebung im Lesen, Uebersetzen und Vokabellernen.

B. Wissenschaften:

a. Kathol. Religion: 2 St. R.-L. *Bilewicz*. Lehre von Gottes Dasein und Wesenheit; von Gottes Einheit und Dreipersonlichkeit; Lehre von der Göttlichkeit der kath. Kirche; Kirchengesch. von Anfang an bis auf Karl den Grossen. Vierteljährliche Klassenarbeiten.

b. Evang. Religion: combinirt mit I.

c. Mathematik: 4 St. G.-L. Dr. *Ustymowicz*. Die Lehre der Gleichungen vom ersten Grade mit einer und mehreren Unbekannten, ebenso quadratische mit unbenannten u. benannten Grössen, sodann die Lehre von den Wurzelgrössen und die vier Species damit mit Monomen u. Polynomen, nebst Uebungsaufgaben, nach Brettner's Lehrbüchern. Es wurden in der Klasse gegen 100 arithm. und 100 geom. Aufgaben aufgelöst.

d. Physik: 1 St. G.-L. Dr. *Witushi*. Die allg. Eigensch. d. Körper. Von den flüssig. u. luftförm. Körpern, nach Brettner's Leitf. d. Physik.

e. Geschichte: 3 St. G.-L. Dr. *Nehring*. Die Geschichte der oriental. Völker und die Gesch. Griechenlands bis zum Jahre 338, mit besond. Berücksichtigung der Geographie.

d. Fizyka: 1 godz. N. gimn. Dr. *Wituski*. O glosie, magnetyzmie i elektryczności przez potarcie. Podług książki Brettnera.

e. Historia: 3 godz. Prof. *Rymarkiewicz*. Historia starożytna; podług Pütza Zarysu geografii i Historii tom I.

Klasa II. niższa A.

Ordynaryusz: Nauczyciel wyższy Dr. *Steiner*.

A. Języki:

a. Język łaciński: 10 godz. Naucz. wyższ. Dr. *Steiner*. Zumpta gr. cap. 61—69. 76—84. Liv. XXXVII. XXXVIII. wraz z rysem rzymsk. dziejopistwa i ćwicz. pamięciow. z Liwiusza. 5 godz.; — Forbigera zadania XXIV—XXXIX. 1 godz.; Specimina i extemp. z uwzględnieniem prozaika czytanego. 2 godz. Celem ćwiczenia w wysłowieniu się opowiadano szczegółowo wojny samnickie. — 2 godz. tyg. N. gimn. *Węclewski*. Virg. Aen. ks. VI. i VII. Prozodya wedł. Zumpta gramm. cap. 3. Ćwicz. metryczn. (Hexameter).

b. Język grecki: 6 godz. Naucz. gimn. *Węclewski*. Z tych w 2 godz. gramm., exere. i extemp. jak w kl. II. niższ. B. — W 2 godz. czytano Xenoph. Cyrop. III, 2—3. i IV. ks., w 2 godz. Hom. Odyss. ks. XVI—XVIII.; prywatnie zaś pod dozorem naucz. czyt. ks. VII. Uczono się na pamięć ks. XVI, 1—140.

c. Język niemiecki: 2 godz. N. gimn. Dr. *Nehring*. Piśm. wypracowania; wolne wykł.; nauka poezyi, część epiczna; wzory poezyi epicznej. Czytano w klasie Goethego „Hermann und Dorothea”, obeznawszy się wprzód z biografią poety.

d. Język polski: 2 godz. N. gimn. Dr. *Wolfram*. Teorya prozy: o temacie i o dysp. podł. Rymarkiewicza Nauki prozy. Wypracowania domowe i ćwiczenia w klasie. Nadto czytawali uczniowie w klasie dobrowolnie wypracowania i krytykowali je. Wolne wykłady i czytanie wzorowych utworów z poezyi epicznej.

e. Język francuski: 2 godz. Naucz. gimn. *Węclewski*. Gramm. podł. Ottona, II kurs, 41—48 lekyi i mieszane zadania. Z Goebela: Choix de poésies narratives vol. XIII. czyt.: Le maître italien, par Chénier. Milton et Davenant, par Chateaubriand. Berthe la filandière i La Raçon d'Égill p. Millevoye itd. Ćwicz. w domu i w klasie.

f. Język hebrajski: 2 godz. X. R. *Bilewicz*. Etymol., zaimki i konjug. mocna. Ćwiczono się w czyt. i tłumacz. oraz w poznawaniu wokabuł.

B. Nauki:

a. Religia katolicka: 2 godz. X. R. *Bilewicz*. Nauka o bytności i istocie Boga, o Trójcy przynajśw. O boskości kościoła katolickiego. Historia kościelna od początku aż do Karóla Wielk. Kwartalne ćwiczenia w klasie.

b. Religia ewang.: razem z kl. I.

c. Matematyka: 4 godz. N. gimn. Dr. *Ustymowicz*. Nauka o równ. 1. stopn. z jedną i więcej nieznanymi; równania kwadratowe z nienazwanymi i nazwanymi ilościami; potém naukę o pierwiastkach i cztery działania z jednowyraz. i wielowyraz.; ćwiczenia w rozwiązywaniu zagadnień podług Brettnera. W klasie rozwiązano około 120 arytmetycznych, a 90 zadań jeometrycznych.

d. Fizyka: 1 godz. N. gimn. Dr. *Wituski*. Ogólne własności ciał. O ciałach płynnych i lotnych. Podług fizyki Brettnera.

e. Historia: 3 godz. N. gimn. Dr. *Nehring*. Historia ludów wschodnich i historia Grecyi aż do roku 338. prz. Chr., z szczególném uwzględnieniem geografii.

Unter-Secunda B.Ordinarius: Ord. Gymn.-Lehrer *Węclewski*.**A. Sprachen:**

a. Latein: 10 St. O.-L. Dr. *Steiner*. Zumpt Gr. cap. 61—69, 77—84. Liv. XXXV., XXXVI., nebst einem Abriss der Röm. Historiographie u. Memorirüb. aus Liv. 5 St. — Forbiger's Aufgaben I—XIII. 1 St. — Specimina und Extemp. im Anschluss an die Lekt. des Prosaiker. 2 St. Zur Bildung des mündl. Ausdrucks wurden die Kriege der Römer gegen Porsena und Pyrrhus, erst fragweise und schliesslich in zusammenhängender Rede ausführlich besprochen.

b. Griechisch: 6 St. G.-L. *Węclewski*. Davon 2 St. Grammatik n. Buttm., §. 115—117 u. 122—133; wiederholt wurden die Verb. Anom. nach §. 114; Exerc. u. Extemp.; 2 St. Xenoph. Cyr. lib. V u. VI, 1; 2 St. Hom. Odyss. I. XX—XXII; privatim unter Kontrolle d. Lehrers I. VIII; Memorirübgg. (lib. XX, 1—140).

c. Deutsch: wie in U.-II. A.

d. Polnisch: wie in U.-II. A.

e. Französisch: 2 St. G.-L. *Węclewski*. Grammatik n. Otto, II Kursus, 41—48 Lektion u. verm. Uebungss. in Fragen u. Antw. Goebel: Choix de poésies narratives, vol. XIII. La puissance de la Religion, par Delille. Alfred, par Millevoje etc. Exerc. u. Extemp.

f. Hebräisch: wie in U.-II. A.

B. Wissenschaften:

a. Kathol. Relig.: wie in U.-II. A.

b. Evang. Relig.: wie in I.

c. Mathematik: wie in U.-II. A.

d. Physik: wie in U.-II. A.

e. Geschichte: wie in U.-II. A.

Ober-Tertia A.Ordinarius: Ord. Gymn.-Lehrer *Szulc*.**A. Sprachen:**

a. Latein: 10 St. G.-L. *Szulc*. Davon 3 St. Grammatik nach Zumpt (vom Gebr. d. temp. mod. [or. obliqua] part. ger. sup.); 1 St. Exerc. die wöchentl. mit Extemp. abwechselten; 1 St. Uebers. passend. Abschn. a. Benecke, Theil II; 3 St. Curt. III, c. 23 z. Ende, V, c. 1—28. — 2 St. G.-L. Dr. *v. Przyborowski*. Ovid. Metam. VI, 146—400; 679—721; VII, 1—353; Memorirübgg.

b. Griechisch: 6 St. G.-L. *v. Przyborowski*. Gr. n. Enger, §. 50—62 nebst Wiederh. d. Pensums d. vorig. Kl.; Uebers. a. Enger's Leseb. Xen. Anab. IV, Hom. Odyss. II, 208—360; Extemp.

c. Deutsch: 3. St. G.-L. *v. Jakowicki*. Vom Periodenbau u. Wiederh. d. Lehre vom einfach. u. zusammenges. Satze; Lektüre a. Schweminski's Leseb.; Vorträge; häusl. u. Klassenarbeiten.

d. Polnisch: 2 St. G.-L. Dr. *Wolfram*. Abschn. III—IX n. Rymarkiewicz's „Nauka Prozy“; Deklam. u. Vorträge; häusl. Arb. u. Extemp.

e. Französisch: 2 St. G.-L. *Szulc*. 1 St. Gramm. (Repet. d. Formenl., unregelm. Verba); Exerc. u. Extemp.; 1 St. Charles XII p. Voltaire, I. VI.

B. Wissenschaften:

a. Kathol. Relig.: 2. St. R.-L. *Bilewicz*. Lehre von der Schöpfung im Allgem., der Engel,

Klasa II. niższa B.Ordynaryusz: Naucz. gimnazjalny *Węclewski*.**A. Języki:**

a. Język łaciński: 10 godz. N. w. Dr. *Steiner*. Zumpta gram. c. 61—69. 76—84. Liv. XXXV, XXXVI z rysem rzymsk. dziejopisarstwa i pamięć. ćwic. z Liv. 5 godz. — Forbigera zadania I—XIII. 1 godz. — Specimina i extemp. z uwzględn. prozaika czytanego. 2 godz. — Celem ustnych ćwiczeń wojny z Porseną i Pyrrhusem opowiadano. — 2 godz. Naucz. gimn. *Węclewski*. Virg. Aen. lib. IV i V. Prozodya wedł. Zumpta cap. 3. Ćwicz. metryczn. (Hexameter).

b. Język grecki: 6 godz. Naucz. gimn. *Węclewski*. Z tych 2 godz. wykład. gramm. wedł. Butt. §. 115—117. i §. 122—133. Powtarz. słowa nieforemn. podł. §. 114. Ćwicz. w domu i w kl. W 2 godz. czytano Xen. Cyrop. I. V i VI, 1. i w 2 godz. Hom. Odyss. I. XX—XXII; prywatnie pod dozorem nauczyciela I. VIII. Uczono się na pamięć Hom. lib. XX, 1—140.

c. Język niemiecki: Jak w kl. II. niższej A.

d. Język polski: Jak w kl. II. niższej A.

e. Język francuski: 2 godz. Naucz. gimn. *Węclewski*. Gramm. wedł. Ottona, II kurs 41—42. lekc. i mieszane zadania do tłum. — Goebel, Choix de poésies narratives vol. XIII czyt. ustępy: La puissance de la Religion p. Delille. Alfred, par Millevoeye etc. Ćwicz. w domu i w klasie.

f. Język hebrajski: Jak w kl. II. niższej A.

B. Nauki:

a. Religia katolicka: Jak w kl. II. niższej A.

b. Religia ewang.: razem z kl. I.

c. Matematyka: Jak w kl. II. niższej A.

d. Fizyka: 1 godz. jak w kl. II. niższej A.

e. Historia: Jak w kl. II. niższej A.

Klasa III. wyższa A.Ordynaryusz: Naucz. gimnazjalny *Szulc*.**A. Języki:**

a. Język łaciński: 10 godz. Naucz. gimn. *Szulc*. Z tych 3 godz. grammatyka podł. Zumpta (czasy, tryby, or. obl., imiesł., ger., sup.); 1 godz. ćwic. i extemp. na przemian; 1 godz. tłumacz. z niemieck. na łacinę z Beneckiego część II.; 3 godz. Curtius III. cap. 23. do końca V, 1—28. — 2 godz. Naucz. gimn. *Przyborowski*. Ovid. Metam. VI, 146—400, 679—721, VII, 1—353. Ćw. pam.

b. Język grecki: 6 godz. Naucz. gimn. *Przyborowski*. Gramm. podł. Engera §. 50—62, oraz powtarzanie wydziału z klasy poprzedzającej. Tłumacz. z Engera Wypisów. Xen., Anab. IV, Homer. Odyss. II, 208—360. Extemp.

c. Język niemiecki: 3 godz. Naucz. gimn. *Jakowicki*. Nauka o okresie i powtórzenie nauki o zdaniu prostém i złożoném; czytanie z Schweminskiego cz. II; wykłady i wypracowania piśmienne.

d. Język polski: 2 godz. Naucz. gimn. Dr. *Wolfram*. Podł. Rymarkiewicza Nauki prozy rozdział III—V; deklam. i wykłady; wypracowania domowe i w klasie.

e. Język francuski: 3 godz. Naucz. gimn. *Szulc*. 1 godz. gramm. (powtórz. etymol., słowa niereg.), exerc. i extemp.; 1 godz. Charles XII. Woltera livre VI.

B. Nauki:

a. Religia katolicka: 2 godz. X. R. *Bilewicz*. O stworzeniu w ogólności, aniołów i czło-

des Menschen im Besonderen; vom Falle der Engel und des Menschen; von der Erbsünde und der wirklichen Sünde; von der Offenbarung; Lehre vom Kirchenjahre u. den hauptsächl. Ceremonien d. Kirche. Viertejährl. Klassenarbeiten.

b. Evang. Relig.: 2 St. Pastor *Schönborn*. Christl. Glaubens- u. Sittenlehre n. Luther's Katechism.; combinirt mit O.-III, B., U.-III A. u. B. Relig. Lieder u. Kernsprüche.

c. Mathematik: 3 St. G.-L. Dr. *Wituski*. Aehnlichkeit u. Flächeninhalt geradliniger Figuren; über Potenzen, Wurzeln u. Gleichungen des ersten Grades; n. Brettner's Lehrb. d. Math.

d. Naturgesch.: 1 St. G.-L. Dr. *Ustymowicz*. Zoolog. u. Botan. n. Szafarkiewicz. Kurs. II.

e. Gesch. u. Geogr.: 3 St. G.-L. v. *Jakowicki*. Neuere Gesch. v. d. Reformat. b. z. Sturz d. franz. Kaiserreichs im Jahre 1815. Geogr. Uebers. d. europ. Staaten in d. wichtigst. Epochen n. d. Wandkarten v. Brettschneider.

Ober-Tertia B.

Ordinarius: Ord. Gymn.-Lehrer v. *Przyborowski*.

A. Sprachen:

a. Latein: G.-L. *Szule*. Cfr. O.-III. A. (Aus Curtius wurde gelesen IV, c. 23 b. z. Ende.) — 2 St. G.-L. v. *Przyborowski*. Ovid. Metam. VII, 490—699; 753—865; VIII, 157—259; Memorirübgg. temporalecz.

b. Griechisch: 6 St. G.-L. v. *Przyborowski*. Gramm. n. Enger §. 50—62, nebst Wiederh. d. Pensums d. vorig. Klasse; Uebersetz. a. Enger's Leseb. Xen. Anab. V, Hom. Odyss. I, 1—125; Ex-

c. Deutsch: wie in O.-III. A.

d. Polnisch: wie in O.-III. A.

e. Französisch: 2 St. G.-L. *Szule*. Cfr. O.-III. A. Gelesen wurde Volt. Ch. XII. livre VII.

B. Wissenschaften:

a. Kath. Relig.: wie in O.-III. A.

b. Evang. Relig.: wie in O.-III. A.

c. Mathematik: wie in O.-III. A.

d. Naturgesch.: wie in O.-III. A.

e. Gesch. u. Geogr.: wie in O.-III.

Unter-Tertia A.

Ordinarius: Ober-Lehrer *Figurski*.

A. Sprachen:

a. Latein: 10 St. Ob.-L. *Figurski*. 8 St. Gramm. n. Zumpt: Wiederh. d. Etym.; d. Synt. cas., temp. u. mod. b. z. Conj. in relat. Sätzen incl.; Uebers. a. Benecke's Leseb. II; Exerc. u. Extemp.; Caes. de bell. gall. III u. IV. — 2 St. G.-L. Dr. *Mierzyński*: Prosodie nach Zumpt; metr. Uebgg.; Ovid. Met. II, 329—387; III, 1—252.

b. Griechisch: 6 St. G.-L. Dr. *Wolfram*. Davon in 2 St. Gramm. n. Enger bis incl. Verba contr.; in 3 St. Uebers. entsprech. Stücke mündl. u. schriftl. aus dessen Uebersetzungsbuche; in 1 St. schriftl. Uebgg. 8 St.

c. Deutsch: 3 St. Ob.-L. *Figurski*. Der einf. Satz; Satzverbind. u. Satzgef.; Lektüre u. deren Nacherzählen n. Schweminski's Leseb. II; Memorirübgg.; häusl. u. Klassenarbeiten.

wieka w szczególności; o upadku aniołów i człowieka, o grzechu pierworodn. i uczynkowym; o objawieniu; o roku kość. i najglówn. obrządkach kość.; kwartalne ćwiczenia w klasie.

b. Religia ewang.: 2 godz. Past. *Schoenborn*. Nauka o wierze i moralności podł. katechizmu Lutra. Śpiewy rel. i główne miejsca z pisma św. Razem z kl. III. wyższą B. i kl. III. niższą A. i B.

c. Matematyka: 3 godz. N. gimn. Dr. *Wituski*. O podobieństwie figur prostokreślnych i ich wymierzaniu. O potęgach, pierwiastkach i równania pierwsz. stopn. Podł. matematyki Brettnera.

d. Historia natur.: 1 godz. N. gimn. Dr. *Ustymowicz*. Zoologia i Botanika podług Szafar-kiewicza, kurs II.

e. Historia i Jeografia: 3 godz. N. gimn. *Jakowicki*. Dzieje nowszych czasów, od wielkiej schyzmy aż do upadku cesarstwa franc. w r. 1815. — Pogląd na stosunki jeograficzne państw euro-pejskich w epokach ważniejszych, podług map Brettschneidera.

Klasa III. wyższa B.

Ordynaryusz: Naucz. gimnazyalny *Przyborowski*.

A. Języki:

a. Język łaciński: N. gimn. *Szulec*. Porównaj kl. III. wyższą A. (Z Curtiusa tłumaczono IV, c. 23. do końca). — 2 godz. N. gimn. *Przyborowski*. Ovid. Metam. VII, 490—699, 753—865, VIII, 157—259. Ćwiczenia pamięciowe.

b. Język grecki: 6 godz. N. gimn. *Przyborowski*. Gramm. podł. Engera §. 50—62, z powtórzeniem pensum klasy poprzedzającej. Tłumaczenie przykładów Engera, Xenoph. Anab. ks. V., Hom. Odys. ks. I, 1—125. Extemp.

c. Język niemiecki: Jak w kl. III. wyższej A.

d. Język polski: Jak w kl. III. wyższej A.

e. Język francuski: 2 godz. Naucz. gimn. *Szulec*. Jak w kl. III. wyższej A. Czytano Volt. Charles XII. livre VII.

B. Nauki:

a. Religia katol.: Jak w kl. III. wyższej A.

b. Religia ewang.: Jak w kl. III. wyższej A.

c. Matematyka: Jak w kl. III. wyższej A.

d. Historia natur.: Jak w kl. III. wyższej A.

e. Historia i Jeografia: Jak w kl. III. wyższej A.

Klasa III. niższa A.

Ordynaryusz: Nauczyciel wyższy *Figurski*.

A. Języki:

a. Język łaciński: 10 godz. N. wyższy *Figurski*. 8 g. Gramm. podł. Zumpta, a mianowicie: powtarzanie etymologii; syntax. cas., temp. et mod. aż do konj. w zdaniach względn. incl. Tłumaczenie z Wyp. Beneckiego cz. II. Exerc. i extemp. Caes. de bell. gall. III i IV. — 2 g. N. gimn. *Mierzyński*. Prozodia podł. Zumpta. Ćwiczenia metr. Ovid. Met. II, 329—387. III, 1—252.

b. Język grecki: 6 godz. N. gimn. Dr. *Wolfram*. Gramm. podł. Engera aż do słów ściąganych włączn. 2 godz.; tłumaczono ustnie i piśmiennie odpowiednie ustępy z książki do tłumacz. p. Engera, 3 godz.; ćwiczenia piśmienne, 1 godz.

c. Język niemiecki: 3 godz. N. wyższy *Figurski*. Zdanie pojedyncze; połączenie i spójnia zdań. Czytanie i recytacje podł. Schweminskiego II. części; ćwiczenia w ustnej mowie; ćwiczenia domowe i szkolne.

d. Polnisch: 2 St. G.-L. Dr. *Lazarewicz*. Gramm. n. Muczkowski: Syntax.; häusl. u. Klassenarbeiten; Vorträge.

e. Französisch: 2 St. G.-L. Dr. *Mierzyński*. Wiederh. d. Kurs. von IV; regelm. Verba nach Szulc; Uebers. a. dies. Gramm. u. a. „Wypisy franc. Szulca“; Exerc. u. Extemp.

B. Wissenschaften:

a. Kath. Relig.: 2 St. R.-L. *Tomaszewski*. Sittenlehre n. Ontrup; Wiederh. d. N. T.; Erklär. d. wichtigeren Parabeln Jesu; vierteljährl. Klassenarbeiten.

b. Evang. Relig.: wie in O.-III. A.

c. Mathematik: 3 St. G.-L. Dr. *Witowski*. Von den Parallellinien u. Parallelogrammen; Vergleich. d. Flächeninh. d. Fig.; die Lehre v. d. entgegenges. Grössen u. d. 4 Species mit Monom. u. Polynom., nach Brettner's Leitfaden.

d. Naturgesch.: 1 St. G.-L. Dr. *Ustymowicz*. Zoologie u. Botanik n. Szafarkiewicz, Kurs. II.

e. Gesch. u. Geogr.: 3 St. G.-L. Dr. *Nehring*. Gesch. d. Mittelalt., mit Benutz. d. historisch-geograph. Wandkarten v. Brettschneider.

Unter-Tertia B.

Ordinarius: Gymn.-Lehrer Dr. *Wolfram*.

A. Sprachen:

a. Latein: 10 St. O.-L. *Figurski*. Caes. de bell. gall. V und VI, 1—20; das Uebrige wie in U.-III. A. — 2 St. G.-L. Dr. *Mierzyński*. Prosod. n. Zumpt; metr. Uebgg.; Ov. Met. I, 252—422; III, 511—575.

b. Griechisch: wie in U.-III. A.

c. Deutsch: wie in U.-III. A.

d. Polnisch: wie in U.-III. A.

e. Französisch: wie in U.-III. A.

B. Wissenschaften:

a. Kath. Relig.: wie in U.-III. A.

b. Evang. Relig.: wie in O.-III. A.

c. Mathematik: wie in U.-III. A.

d. Naturgesch.: wie in U.-III. A.

e. Gesch. u. Geogr.: wie in U.-III. A.

Quarta.

Ordinarius: Gymn.-Lehrer Dr. *Lazarewicz*.

A. Sprachen:

a. Latein: 9 St. G.-L. Dr. *Lazarewicz*. Gramm. n. Popliński: Wiederh. d. Formenl. u. Synt. cas.; Corn. Nep.: Aristid., Alcib., Thrasyb., Con., Dion., Iphic., Chabr., Timoth.; Exerc. und Extemp.

b. Französisch: 4 St. G.-L. Dr. *Mierzyński*. Die Elemente d. franz. Gramm. bis zu den regelm. Verb. n. Szulc; Uebersetz. u. Memorir. a. „Wypisy franc.“ Exerc. u. Extemp.

c. Deutsch: 5 St. G.-L. *Laskowski*. Wiederhol. d. ganz. Formenlehre; dann d. Lehre v. Satz mit besond. Rücksicht auf d. Wortfolge; Lesen u. Uebersetz. v. ausgewählt. Stücken; Deklam. nach Schweminski II. Wöchentl. schriftl. Uebgg.

d. Język polski: 2 godz. N. gimn. Dr. *Lazarewicz*. Gramm. podł. Muczковского o składni; wypracowania i wykłady.

e. Język francuski: 2 godz. N. gimn. Dr. *Mierzyński*. Powtórzenie kursu z kl. IV. Słowa regul. podł. gramm. Szulca; tłumacz. ustne z téże gramm. i z Wyp. Ćwicz. piśm. dom. i szkolne.

B. Nauki:

a. Religia katol.: 2 godz. X. *Tomaszewski*. Nauka moralna podł. Ontrupa. Powtórzenie N. T. Objasnienie ważniejszych przypowieści P. Jezusa. Co kwartał jedno wypracowanie.

b. Religia ewang.: Jak w III. wyższej A.

c. Matematyka: 3 godz. N. gimn. Dr. *Wituski*. O liniach równoległych i równolegobokach. Porównywanie powierzchni figur. — O ilościach względnych i 4 działania jednowyrazami i wielowyrzami. Podług książki Brettnera.

d. Historia natur.: 1 godz. N. gimn. Dr. *Ustymowicz*. Zoologia i Botanika podług Szafar-kiewicza, kurs II.

e. Historia i Jeografia: 3 godz. N. gimn. Dr. *Nehring*. Historia średnich wieków, przy pomocy kart historyczno jeograficznych Brettschneidera.

Klasa III. niższa B.

Ordynaryusz: Naucz. gimnazjalny Dr. *Wolfram*.

A. Języki:

a. Język łaciński: 10 godz. N. wyższy *Figurski*. Z tych Caes. de bell. gall. V i VI, 1—20.; reszta jak w kl. III niższej A. — 2 godz. N. gimn. Dr. *Mierzyński*. Prozodya podł. Zumpta; ćwiczy. metryczne. Ovid. Metam. I, 252—422; III, 511—575.

b. Język grecki: Jak w kl. III. niższej A.

c. Język niemiecki: Jak w kl. III. niższej A.

d. Język polski: Jak w kl. III. niższej A.

e. Język polski: Jak w kl. III. niższej A.

B. Nauki:

a. Religia katol.: Jak w kl. III. niższej A.

b. Religia ewang.: Jak w kl. III. wyższej A.

c. Matematyka: Jak w kl. III. niższej A.

d. Historia natur.: Jak w kl. III. niższej A.

e. Historia i Jeografia: Jak w kl. III. niższej A.

Klasa IV.

Ordynaryusz: Naucz. gimnazjalny Dr. *Lazarewicz*.

A. Języki:

a. Język łaciński: 9 godz. N. gimn. Dr. *Lazarewicz*. Gramm. podł. Poplińsk.: powtórzenie etymologii, syntax. cas.; Corn. Nep.: Aristid., Alcib., Thrasyb., Con., Dion., Iphic., Chabr., Timoth. Exerc. i extemp.

b. Język francuski: 4 godz. N. gimn. Dr. *Mierzyński*. Początki gramm. franc. aż do słów regularn. podł. gramm. Szulca. Tłomaczenie i recytowanie z Wyp. franc. Szulca. Exerc. i extemp.

c. Język niemiecki: 5 godz. N. gimn. *Laskowski*. Powtórzenie całej etymologii; następnie nauka o zdaniu z szczegółowóm uwzględnieniem nauki o następstwie wyrazów; czytanie i tłumaczenie wybranych ustępów, tudzież deklamacye, podług Schweminskiego II. części. Ćwiczenia piśm. co tydzień.

d. Polnisch: 2 St. G.-L. Dr. *Łazarewicz*. Gramm. n. Muczkowski: Syntax.; schriftl. Arbeiten und Deklamation.

B. Wissenschaften:

a. Kathol. Relig.: 2 St. R.-L. *Tomaszewski*. Die Lehre vom heil. Geist, v. d. Gnade, v. d. Kirche, v. d. Heiligenverehr., v. Fegfeuer, v. d. heil. Sakram., v. d. letzten Dingen, nach Ontrup; Wiederhol. d. A. T.

b. Evang. Relig.: wie in U.-III. A.

c. Mathematik: 3 St. G.-L. Dr. *Brutkowski*. Nach Brettner's Lehrb.: Die Lehre v. d. Drei- u. Vielecken, v. d. Parallellinien u. d. Parallelogrammen; Dezimalbr.; Fortges. Uebung in d. Beisp. a. d. bürgerl. Rechnungsarten.

d. Naturgesch.: 2 St. G.-L. Dr. *Wituski*. Zoologie n. Szafarkiewicz's Leitf. II.

e. Gesch. u. Geogr.: 3 St. G.-L. Dr. *Łazarewicz*. Gesch. Griechenl. u. Roms b. z. dritten punischen Kriege; Geographie von Europa.

Quinta.

Ordinarius: Gymn.-Lehrer Dr. *Mierzyński*.

A. Sprachen:

a. Latein: 10 St. G.-L. Dr. *Mierzyński*. Wiederhol. d. Kursus von Sexta; d. unregelm. Formenl. n. Moliński's Gramm.; Uebers. a. Popliński's „Przykłady na V.“ Seite 1—64; 72—75; sowie Uebers. u. Auswendigl. v. Fabeln a. dems. Buche. Wöchentl. 1 Extemp.

b. Deutsch: 6 St. G.-L. v. *Jakowicki*. Uebersetz. u. Erklär. ausgew. Stücke aus Schweminski I Th.; Uebers. in's Deutsche a. Rymarkiewicz I Th.; wöchentl. schriftl. Uebgg.; Wiederhol. d. Formenlehre f. d. Sexta u. unregelm. Verba.

c. Polnisch: 2 St. Cand. *Wegner*. Aus d. Gramm.: der einf., erweit. u. zusammenges. Satz; je 14 Tage e. Haus- u. je 4 Wochen e. Klassenarbeit.

B. Wissenschaften:

a. Kath. Relig.: 3 St. R.-L. *Tomaszewski*. Vom Dasein Gottes, v. d. Offenbar., der h. Schrift, der Tradit., v. d. Eigensch. Gottes, v. d. Schöpfung, Vorsehung, v. d. Erbsünde, v. d. Verheissung d. Erlösers, nach Ontrup; Gesch. d. N. T.

b. Gesch. u. Geogr.: 2 St. G.-L. v. *Jakowicki*. Allg. Kenntniss d. Erde nach ihrer Bodengestalt u. d. polit. Haupteintheil. von Europa, Asien, Afrika, n. Popliński, I Kurs.; Gesch. d. Orients u. griech. Gesch. b. z. d. Perserkriegen, nach Pütz.

c. Rechnen: 3 St. G.-L. Dr. *Brutkowski*. Nach Brettner's Lehrb.: die Lehre v. d. Verhältn. u. Proport., einf. u. zusammenges. Regel de tri, Zinsrechn., Gesellschaftsrechn. Verlust- u. Gewinnrechn., Kopfrechnen.

Sexta.

Ordinarius: Ord. Gymn.-Lehrer *Laskowski*.

A. Sprachen:

a. Latein: 10 St. G.-L. *Laskowski*. Die regelm. Declin. u. Conjug. n. d. Gramm. u. d. Elementarb. v. Moliński; Vocabeln: wöchentl. Extemp.

b. Deutsch: 6 St. G.-L. *Laskowski*. Lesen u. Uebersetz. a. Schweminski's Leseb. I; orthogr. Uebgg.; Formenl. d. Nomina.; Auswendigl. geeign. Erzähl. u. Ged.; Uebers. a. d. Poln. ins Deutsche.

c. Polnisch: 2 St. Cand. *Wegner*. Aus d. Gramm.: vom Subst. u. Verb.; je 14 Tage e. Haus- u. je 4 Wochen e. Klassenarbeit.

d. Język polski: 2 godz. Dr. *Lazarewicz*. Gramm. podł. Muczковского o składni; wypracowania i deklamacje.

B. Nauki:

a. Religia katol.: 2 godz. X. *Tomaszewski*. Nauka o Duchu św.; o łasce, o kościele, o czei świętych, o czyszczeniu, o Sakramentach śś., o ostatnich rzeczach, podł. Ontrupa. Powtarzanie S. T.

b. Religia ewang.: Razem z kl. III.

c. Matematyka: 3 godz. N. gimn. Dr. *Brutkowski*. Podług Brettnera: nauka o trójkątach i wielobokach. O liniach równoległych i równoległobokach. Ułamki dziesiętne. Ćwiczenia w rachunkach praktycznych.

d. Historia natur.: 2 godz. N. gimn. Dr. *Wituski*. Zoologia podł. książki Szafarkiewicza II.

e. Historia i Jeografia: 3 godz. N. gimn. Dr. *Lazarewicz*. Historia Grecyi i Rzymu aż do trzeciej wojny punickiej; jeografia Europy.

Klasa V.

Ordynaryusz: Naucz. gimnazyalny Dr. *Mierzyński*.

A. Języki:

a. Język łaciński: 10 godz. N. gimn. Dr. *Mierzyński*. Powtórzenie kursu kl. VI.; nieregularne odmiany podł. gramm. Molińskiego; tłum. z Poplińskiego przykł. na V. od 1—64 i 72—75 str., tudzież uczenie się na pamięć i tłumaczenie bajek z téjże książki. Co tydzień extemp.

b. Język niemiecki: 6 godz. N. gimn. *Jakowicki*. Tłomacz. i objaśnianie wyjątków z Schweminskiego cz. I. — Tłomaczenie na niemieckie z Rymarkiewicza cz. I. — Tygodniowo ćwiczenia piśmienne. Powtórzenie pensum kl. VI. i słowa nieforemne.

c. Język polski: 2 godz. Kand. *Wegner*. Z grammatyki: o zdaniu gołym, rozwiniętym i ściągniętym. Co dwa tygodnie wypracowania domowe, a co cztery tygodnie praca w klasie.

B. Nauki:

a. Religia katol.: X. *Tomaszewski*. O bytności Boga, o objawieniu, o piśmie św., o tradycyi, o przymiotach Boga, o stworzeniu, o opatrności, o grzechu pierworodnym, o obietnicach Zbawiciela, podług Ontrupa. Historia nowego Testamentu.

b. Historia i Jeografia: 2 godz. N. gimn. *Jakowicki*. Ogólna znajomość ziemi i jój kształtu, podział polityczny Europy, Azji i Afryki wedle Poplińskiego kurs I. — Historia narodów orientalnych i hist. Grecyi aż do wojen perskich, podług Pütza.

c. Rachunki: 3 godz. N. gimn. *Brutkowski*. Podług Brettnera: O stosunkach i proporcjach geometrycznych i o rachunkach na nich opartych. Rachunki pamięciowe.

Klasa VI.

Ordynaryusz: Naucz. gimnazyalny *Laskowski*.

A. Języki:

a. Język łaciński: 10 godz. N. gimn. *Laskowski*. Regularna deklinacja i konjugacja podług grammatyki i wzorów Molińskiego. Uczenie się wokabuł. Co tydzień extemporale.

b. Język niemiecki: 6 godz. N. gimn. *Laskowski*. Czytanie i tłumaczenie z książki: *Lesebuch von Schweminski Theil I*. Ćwiczenia ortograficzne. Odmiana imion. Uczenie się na pamięć małych powieści wierszem i prozą. Tłomaczenie z polskiego na niemieckie.

c. Język polski: 2 godz. Kand. *Wegner*. Z grammatyki: o imieniu i o słowie. Co dwa tygodnie wypracowanie domowe, a co cztery tygodnie praca w klasie.

B. Wissenschaften:

a. Kath. Relig.: 3 St. R.-L. *Tomaszewski*. Katech. u. d. Erklär. d. Glaubensbek.; v. d. Hoffnung u. v. d. Liebe; Gesch. d. A. T. nebst Geographie v. Palästina.

b. Geogr.: 2 St. Prof. Dr. *Rymarkiewicz*. Nach A. Popliński's Leitf.: die 5 Weltth. im Allg. b. z. polit. Geogr. (von pag. 1—38).

c. Rechnen: 3 St. G.-L. Dr. *Bratkowski*. Nach Brettner's Lehrb.: die 4 Species mit ganzen unbenannt. u. benannt. Zahlen u. mit Brüchen; Kopfrechnen.

Septima.

Ordinarius: Rector *Ziętkiewicz*.

Die Klasse war in 2 Abtheilungen getheilt und erhielt in 26 wöchentlichen Stunden folgenden Unterricht.

a. Latein: 3 St. *Ziętkiewicz*. Gramm. n. Moliński: d. regelm. Formenl.; Uebers. a. dess. Aufgaben, Th. I, u. Extemp.

b. Deutsch: 6 St. *Ziętkiewicz*. Davon 3 St. Lesen u. Gramm. n. Schweminski, I Th.; 3 St. schriftl. Uebgg. u. Uebers.

c. Polnisch: 6 St. *Ziętkiewicz*, 3 Lesen u. Gramm. n. Rymarkiewicz, I Th.; 3 St. schriftl. Uebgg. u. Uebers.

d. Religion: R.-L. *Tomaszewski*. Katech. u. Erklär. d. Glaubensbek.; Gesch. d. A. T. b. z. d. Gesch. d. Könige.

e. Rechnen: 5 St. *Ziętkiewicz*. Die 4 Species mit unben. u. ben. Zahlen; Kopfrechnen.

f. Geogr.: 1 St. *Ziętkiewicz*. Das Grossherzogthum Posen.

g. Kalligraphie: 3 St. *Ziętkiewicz*. Nach Vorschriften.

C. Fertigkeiten:

A. Kalligraphie: **Sexta** 2 St. Uebung der Kleinbuchstaben, einzeln und in Wörtern, dann Uebung der Grossbuchstaben. — **Quinta** 2 St. Uebung der Grossbuchstaben, zusammen mit den entsprechenden Kleinbuchstaben; Anwendung derselben in Wörtern. *Schoen*.

B. Zeichnen: **Sexta** 2 St. Zeichnen symmetrischer Figuren nach der Tafel. — **Quinta** 2 St. Umriss verschiedener Gegenstände mit Berücksichtigung der Perspective, nach der Tafel. im zweiten Halbjahr Zeichnen nach Vorlegeblättern. — **Quarta** 2 St. Zeichnen nach Vorlegeblättern; Uebung im Schattiren. *Schoen*.

C. Gesang: **Sexta** 2 St. Treff- und rythmische Uebungen innerhalb der C-dur Tonleiter. — **Quinta** 2 St. Kenntniss der verschiedenen Tonarten mit entsprechenden Uebungen. — Chorgesang: 2 St. für geübtere Schüler aus allen Klassen. *Schoen*.

D. Turnübungen: Die Turnübungen fanden während des Sommersemesters viermal wöchentl. in drei Abtheilungen, unter Leitung der Gymn.-Lehrer v. *Jakowicki* und Dr. *Lazarewicz* statt. Es wurden Frei- und Rüstübungen nach Rothstein vorgenommen.

β. Lehrbücher.

In den an der Anstalt mit Genehmigung der Behörde eingeführten Lehrbüchern ist keine Veränderung eingetreten.

B. Nauki:

a. Religia katol.: 3 godz. X. *Tomaszewski*. Katechizm; wykład składu apostolskiego, o nadziei i o miłości; historia starego Testamentu, oraz jeografia Palestyny.

b. Jeografia: 2 godz. Prof. *Rymarkiewicz*. Podług A. Poplińskiego: O pięciu częściach ziemi w ogólności, aż do jeografii politycznej (od str. 1—38).

c. Rachunki: 3 godz. N. gimn. Dr. *Brutkowski*. Podług Brettnera: Cztery działania liczb bezwzględnych i imiennych całkowitych, ułamków prostych. Rachunki pamięciowe.

Klasa VII.

Ordynaryusz: Rektor *Ziętkiewicz*.

Klasa ta podzielona na dwa oddziały, pobierała nauki swoje w 26 godzinach tygodniowo i to w sposób następujący:

a. Język łaciński: 3 godz. Rektor *Ziętkiewicz*. Grammatyka podług Molińskiego Etymologii, część foremna. Tłomaczenie z Molińskiego zadań część I; Extemp.

b. Język niemiecki: 6 godz. Rektor *Ziętkiewicz*. Z tych 3 godziny czytanie i grammatyka podł. Schweminskiego część I. — 3 godz. ćwiczenia piśmienne i tłumaczenie.

c. Język polski: 6 godz. Rektor *Ziętkiewicz*. 3 godz. Czytanie i gramm. podł. Rymarkiewicza część I. — 3 godz. ćwiczenia piśmienne i tłumaczenie.

d. Religia: 2 godz. X. *Tomaszewski*. Katechizm i wykład składu apostolskiego; historia św. starego Testamentu aż do królów.

e. Rachunki: 5 godz. Rektor *Ziętkiewicz*. Cztery działania z liczbami nieoznaczonymi i oznaczonymi; rachunki pamięciowe.

f. Jeografia: 1 godz. Rektor *Ziętkiewicz*. Wielkie Księstwo Poznańskie.

g. Kaligrafia: 3 godz. Rektor *Ziętkiewicz*. Podług wzorów.

C. Sztuki:

A. Kaligrafia: **Klasa VI.** 2 godz. Pisanie głosek małych pojedynczo i wyrazami, tudzież pisanie głosek wielkich. — **Klasa V.** 2 godz. Pisanie głosek wielkich łącznie z odpowiednimi głoskami małymi. Pisanie wyrazów takowemi. *Schoen*.

B. Rysunki: **Klasa VI.** 2 godz. Rysowanie symetrycznych figur z tablicy. — **Klasa V.** 2 godz. Zarysy różnych przedmiotów z uwzględnieniem perspektywy z tablicy. W półroczu drugiem rysowano z wzorów. — **Klasa IV.** 2 godz. Rysowano z wzorów. Ćwiczenia w cieniowaniu. *Schoen*.

C. Śpiew: **Klasa VI.** 2 godz. Ćwiczenia rytmiczne i o trafianiu tonów w obrębie skali C-dur. — **Klasa V.** 2 godz. Poznawanie rozmaitych skali obok stósonych ćwiczeń. — Śpiewanie chórow: 2 godz. z wprawniejszymi uczniami klass wszystkich. *Schoen*.

D. Ćwiczenia gimnastyczne odbywały się w półroczu latowem cztery razy na tydzień w trzech oddziałach, pod przewodnictwem nauczycieli gimnazjalnych *Jakowickiego* i Dr. *Lazarewicza*. Robiono ćwiczenia z przyrządami i bez przyrządów, według systemu Rothsteina.

β. Książki szkolne.

Co do książek zaprowadzonych za pozwoleniem władzy nie zaszła żadna zmiana.

γ. Aufgaben zu den schriftlichen Ausarbeitungen in den oberen Klassen.

(Zadania do wypracowań piśmiennych w klassach wyższych.)

Prima.

a. *Im Lateinischen (w języku łacińskim):* O.-Prima (Pryma w.): Quae eo, quo Veji obsidebantur tempore, et in castris et in urbe gesta fuerint Livio duce enarrantur. — Ciceronis vita rerum humanarum inconstantiae testis et imago. — De Hieronymo, Syracusanorum tyranno. — Quanam aetate res Romana maxime floruisse dicenda sit. — Qui factum est, ut Graeci Persarum resisterent, Macedonum succumberent imperio? — Qua invidia Athenienses cives suos praeter ceteros excellentes persecuti sint, exemplis demonstratur. — Quibus de causis M. Junius captivos dixerit redimendos esse, T. Manlius Torquatus negaverit (n. Liv.). — Summarium tragoediae Euripidis, quae inscribitur Hecuba. — U.-Prima (Pryma n.): Brevis enarratio vitae Philopoemenis; maxime inquiratur, quanam vitia, quanam virtutes ei fuerint. — Quomodo Saguntum ab Hannibale oppugnatum et captum sit. — Quibusnam facinoribus Marius extremum vitae tempus commaculaverit. — Regni Persici a Cyro conditi primordia. — Pompejo, Bruto, Cassio, Antonio, quos omnes trans mare secutum est civile bellum, haud prosperi exitus fuerunt. — Quanam bella plurimum contulerunt ad potentiam Romanorum ita augendam, ut imperium totius orbis terrarum consequerentur. — De bellis ad Hispaniam subjiciendam primum a Poenis, tum a Romanis gestis. — Exigua est pars vitae, quam vivimus.

b. *Im Deutschen (w języku niemieckim):* O.-Prima (Pryma w.): Der Process gegen den Q. Fabius bei Liv. VIII, 30—35; mit Hinweisung auf Schiller's „Kampf mit dem Drachen“. — Die Gladiatorenspiele der Römer verglichen mit den Turnieren des Mittelalters. — Uebersichtliche Zusammenstellung der Resultate in Lessing's Abhandlung: „Wie die Alten den Tod gebildet“. — Klopstock's Leben und lyrische Dichtungen. — Das Reich der Elfen in Shakespeare's „Sommernachtstraum“. — Wodurch hat sich der Dramatiker bei der Behandlung eines historischen Stoffes bestimmen zu lassen? (Nach der Klassenlektüre.) — Die wichtigsten Erklärungsversuche von Hor. carm. I, 28. (Archytas.) — Die Ursache des peloponnesischen Krieges. (Abit.) — Die sogenannte Sturm- u. Drangperiode in der deutschen Literatur. — Die antiken Elemente in Schiller's „Braut von Messina“. — Kurze Uebersicht über die Entwicklung der römischen Verfassung von der Vertreibung der Könige bis zum vollständigen Siege der Demokratie. (Abit.) — U.-Prima (Pryma n.): Warum heisst Odysseus bei Homer *πολλίπορος*? — Die Heimkehr des Odysseus nach Homer geschildert. — Das Wetten als Gegenstand der Unterhaltung. — Die Macht der Musik; eine Uebersetzung aus dem Polnischen. — Wodurch kann der Mensch zur Zufriedenheit mit seinem Schicksale gelangen? Mit besonderer Hinweisung auf Chamisso's „Kreuzschau“. — Entwicklung des Grundgedanken in Chamisso's „Kreuzschau“. — Coriolanus und Themistokles; eine Vergleichung. — Die Macht der Musik. (Schluss.) — Die ältesten poetischen Denkmäler der deutschen Literatur. — Der Ackerbau ist die Grundlage der menschlichen Kultur. Mit Hinweisung auf „das eleusische Fest“ von Schiller. — Inhalt und Zusammenhang der beiden Schillerschen Gedichte: „die Klage der Ceres“ und „das eleusische Fest“. — Die tragische Schuld der Jungfrau von Orleans in Schiller's gleichnamiger Tragödie. — Die Sendung der Jungfrau von Orleans, nach Schiller. — Die wichtigsten Sagenkreise, aus denen die deutschen Epiker des Mittelalters den Stoff zu ihren Dichtungen gewählt haben. — Uebersichtliche Darstellung der Fabel in der Hecuba des Eurypides. — Die Macht der Malerei; eine Uebersetzung aus dem Polnischen. — Versuch einer Charakteristik des Wirths in Lessing's „Minna v. Barnhelm“. — Die Schick-

sale des Majors v. Tellheim, nach Lessings „Minna von Barnhelm“. — Durch welche Mittel gelangten die Römer zur Weltherrschaft? — Erinnerungen aus der Schule; eine Uebersetzung aus dem Polnischen. — Die wichtigsten Beweisarten und Beweismittel. (nach Klassenvorträgen.)

c. *Im Polnischen (w języku polskim)*: O.-Prima (Pryma w.): Stosunek pieśni ludu do poezji pisanój. — Jakie względy przeważać powinny przy wyborze stanu? — Które są nauki pomocnicze historii? — Pogląd krytyczny na dzieło Lelewela. — Książeczka Nawojki i zdania o niej. — Założenie Akademii krakowskiej i wpływ jej w pierwszych dwóch wiekach. — Stan Polski w wieku XVI w porównaniu do państw ościennych. — I wojna miewa dobre skutki. — Kaznodziejstwo katolickie w wieku XVI w Polsce w porównaniu z kaznodziejstwem różnowierców. — Do czego zmierzał Lykurg, zaprowadzając w Sparcie swe zasady wychowania? — U.-Prima (Pryma n.): Znaczenie słów: Nemo in patria propheta. — Jaki kierunek w pracach literackich uważam dla siebie za najstósowniejszy? — Skromne życie bywa długim życiem. — Wady ludzkie nie na to poznawaj, abyś ludźmi gardził, ale abyś ludzkich wad unikał. — Charakterystyka Mikołaja Reja. — Porównanie Kaspra Miaskowskiego z Janem Kochanowskim. — Znaczenie słów Horacego: Tua res agitur, paries dum proximus ardet. — Jakie są sposoby poznania języka ojczystego z strony naukowej? — Odprawa posłów i jej zalety. — Czy Rej był takim, jakim go wystawiają przeciwnicy?

Ober-Secunda. — Secunda wyższa.

a. *Im Deutschen (w języku niemieckim)*: Alexanders des Grossen Thaten und deren Bedeutung für die Geschichte des Ostens. — Schlechte Gesellschaften verderben gute Sitten. — Alexander und Caesar, eine Parallele; Uebersetzung aus dem Polnischen. — Welchen Sinn enthält die Rede des Pfarrers über die Neugierde in dem ersten Gesange von Göthe's Hermann und Dorothea? — Die Krakauer Akademie, Uebersetzung aus dem Polnischen. — Ueber das Wesen der Ballade. (Extemp.) — Jan Zamojski und die Predigt Mościcki's, aus dem Polnischen übersetzt. — Der Hochmüthige und der Bescheidene, ein Charakterbild. — Ueber den Fehler des Eigendünkels. (Extemp.) — Wie viel zum gedeihlichen Fortschreiten in den Studien darauf ankomme, dass man vom Leben überhaupt eine höhere Ansicht gewonnen habe. — Das wahre Glück, wenn du es finden willst, hast du in dir, und nur in dir zu suchen. — „Sprüche des Confucius“ von Schiller. Erklärung des ersten Spruches über die Zeit. — Die Entdeckung der Catilinarischen Verschwörung; nach Cicero's III Catilin. Rede. — Leszek biały. Freie Uebersetzung des historischen Gedichtes von Julian Niemcewicz. — Die gallischen Kriege und deren Bedeutung für Caesar und für die Schicksale von Rom. (Ext.) — Welche Wahrheit enthält der Spruch: non multa, sed multum, und welche Lehre hat besonders der Schüler daraus zu ziehen? — Gedankengang in Schiller's elegischem Gedichte: „der Spaziergang. — Die Ueberlegenheit Europa's über die anderen Erdtheile. (Extemp.) — Der Einfluss der Gräfin Terzky auf die Entschliessungen und das Schicksal Wallenstein's, nach Schiller's Piccolomini und Wallenstein's Tod.

b. *Im Polnischen (w języku polskim)*: Jakie przedmioty uzacniają rozmowy towarzyskie? — Krótki rys drugiej wojny punickiej. — Różnica epopei i romansu. — Osnowa pierwszej części Maryi Malczewskiego. — Zasługi Krasickiego jako epika. — Zadanie satyry — Zdanie o ostatniej książce polskiej przezemnie czytanej. — Młodość porównana z wiosną. — Zachęta do oględności wedle słów: Quidquid agis, prudenter agas, et respice finem. — Jaki wpływ wywiera teatr na serce i umysł publiczności? — Errare humanum nie daje prawa do ciągłego błędzenia. — Wyjaśnienie przysłowia: Similis simili gaudet.

Unter-Secunda A. u. B. – Nizsza Sekunda A. i B.*)

a. *Im Deutschen (w języku niemieckim)*: Die Regierung Philipps II. von Spanien, von der Schattenseite betrachtet. — Die Tataren in der zweiten Hälfte des XVI. Jahrhunderts. Uebersetzung aus Wypisy polskie Poplińskiego. — Ueber den Spruch: Tantum scimus quantum memoria tenemus. — Jan Zamojski (Klassenarbeit). — Die Wallachei. Uebersetzung aus dem Polnischen. — Ueber die Vorzüge des öffentlichen Unterrichts (Briefform). — Walter Scott, frei nach dem Polnischen (Klassenarbeit). — Das Geld ist ein guter Diener, aber ein böser Herr. — Die Organisation des persischen Reiches unter Darius I. (Extemp.) — Das Gespräch unter dem Thorwege nach Göthe's Hermann und Dorothea. — Die denkwürdigsten Baudenkmäler des alten Aegyptens. (Extemp.) — Ueber das Studium der Geographie. Ein Auszug aus Herder's Abhandlung. — Die Beschreibung der Unterwelt, nach Virgils Aeneis VI. — Die Flucht des Aeneas, nach Virgils IV Buche. — Ueber nützliche Anwendung der Schulferien (Klassenarbeit). — Lobrede auf Ignacy Krasicki, Uebersetzung aus dem Polnischen. — Vor einer Reise; Bruchstück aus dem Tagebuche. — Die Jugend Hermanns; Schilderung nach Göthe's Hermann und Dorothea. — Athen unter Pericles. (Extemp.) — Gedankengang in Schillers Gedicht: Der Kampf mit dem Drachen. — Die Macht des Beispiels. (Extemp.)

b. *Im Polnischen (w języku polskim)*: Wykształcenie prawdziwe polega: na wykształceniu umysłu i uszlachetnieniu serca. — Wytłomaczenie ustępu z powieści: O kamienicy narożnej w mieście Kukurowcach (Krasicki). — Charakterystyka Wallenroda, wedle Mickiewicza. — Nie masz róży bez kolców. — Nie teni żeglarz co płynie po wodzie Nieporuszonej, nie wiatrem w pogodzie; Ale kto wały, gdy biją najciężej, Wiosłem zwycięży. (Miaskowski, Pocięcha do żalu.) — Jak rozumieć słowa Szymonowicza: Będzie pamiątka moja na wieczny czas trwała, Bo nie żył, po kim piękna pamięć nie została. — Znaczenie wynalazku druku. — Kto pan? wedle podanych wierszy Jana Rybińskiego: Nie stworzą cię panem skarby i t. d. — Charakterystyka gbura, wedle Teofrasta polskiego. — Między głupimi żyjem, głupich znajdziem wszędzie; kto z cudzych głupstw nie mędrzy, głupim większym będzie. — Ujemna strona bogactw. — Dialog (treść z pana Tadeusza). — O zarozumiałości. — Dla czego cnotę i naukę więcej czczyć trzeba, niż wysokie urodzenie i bogactwo. — Ubóstwo nie zawsze jest nieszczęściem. — Sprawozdanie z książek polskich przeczytanych w ciągu bieżącego roku szkolnego.

ð. Themata zu den Abiturientenarbeiten.

(Zadania do robót piśmiennych przy egzaminach abiturienekich.)

I. *Mathematische Aufgaben (Zadania matematyczne)*. a. Ostern (Wielkanoc): 1. Welchen Inhalt hat der Körper, welcher durch die Umdrehung eines rechtwinklichen Dreiecks um seine Hypotenuse entsteht, wenn die Summe der Katheten desselben 90,7868', die Differenz aber der beiden spitzen Winkel $14^{\circ} 51' 36''$ beträgt?

2. Die Oberfläche eines rechtwinklichen Parallelepipeds beträgt $676 \square'$, die Länge ist um 5', die Höhe aber um 10' grösser als die Breite, wie gross sind diese Dimensionen?

3. Welche Rente kann man jährlich von einem Kapital von 16400 Thlr. zu $3\frac{1}{2}\%$ 11 Jahre hindurch beziehen?

*) In den beiden Parallelklassen wurden gewöhnlich dieselben Themata aufgegeben. — W obu klassach równoległych zadawano zwykłe te same temata.

4. Zwei kubische Gefässe haben zusammen 407 Kubikzoll Inhalt. Die Höhe des einen nebst der Höhe des andern beträgt 11 Zoll. Welchen Inhalt hat jedes der beiden Gefässe?

b. Michaeli (Św. Michał): 1. In einem Dreiecke ABC sind die Seiten $a = 8,76'$, $b = 12,7082'$ und der Winkel $C = 53^{\circ} 42' 36''$ und man soll von einem auf der Seite b vom Scheitel C $55'$ entfernten Punkte D aus das Dreieck durch gerade Linien in drei gleiche Theile theilen; in welchem Abstände von C und A liegen die Durchschnittspunkte der Theillinien mit den Seiten a und c ?

2. Ein gerader Kegel, dessen Gipfelwinkel im Axendreiecke $51^{\circ} 57' 28''$ beträgt, wird parallel zum Grundkreise so geschnitten, dass die $9'$ lange Seitenlinie des ganzen Kegels zu der des Ergänzungskegels sich verhält wie der fünfte Binomialcoefficient zu dem zehnten eines in die zwölfte Potenz erhobenen Binomiums; wie gross ist der Inhalt des Kegelstumpfes?

3. Eine jetzt zahlbare Schuld von 8450 Thlr. soll in 18 jährlichen Terminen zu gleichen Summen abgetragen werden. Wie hoch muss man diese Terminzahlung ansetzen, wenn die Zinseszinsen zu $4\frac{1}{2}\%$ gerechnet werden?

4. Ein rechtwinkliches Feld hat zur Länge 119, zur Breite 19 Fuss. Wie viel muss man der Breite zusetzen und wie viel von der Länge wegnehmen, wenn der Inhalt des Rechtecks derselbe bleiben und der Umfang um 24 Fuss zunehmen soll?

II. *Lateinischer Aufsatz (Rozprawa łacińska).* *a. Ostern (Wielkanoc):* Romam urbem Romulus condidit, Camillus restituit, Cicero servavit. — *b. Michaeli (Św. Michał):* Graeciae civitates dum imperare singulae cupiunt, imperium omnes perdidere. Justin. VIII, 1.

III. *Lateinisches Scriptum (Tłomaczenie łacińskie).* *a. Ostern (Wielkanoc):* Cicero de divinat. II. c. 26. §. 58. u. §. 59. bis zu den Worten: „an cribra corroserint.“ — *b. Michaeli (Św. Michał):* Cicero de offic. II. 7. 11. bis c. 8.

IV. *Griechisches Scriptum (Tłomaczenie greckie).* *a. Ostern (Wielkanoc):* Arrian I. I. c. 13. — *b. Michaeli (Św. Michał):* Nach Polyb. I. III. c. 40.

V. *Häbreische Arbeit (Praca hebrajska).* *a. Ostern (Wielkanoc):* Exodus VII, 1—4. incl. — *b. Michaeli (Św. Michał):* II. chronic. cap. V, 1—4. incl.

VI. *Deutsche Arbeit (Rozprawa niemiecka).* *a. Ostern (Wielkanoc):* Die Ursachen des peloponnesischen Krieges. — *b. Michaeli (Św. Michał):* Kurze Uebersicht über die Entwicklung der römischen Verfassung von der Vertreibung der Könige bis zum vollständigen Siege der Demokratie.

VII. *Polnische Arbeit (Rozprawa polska).* *a. Ostern (Wielkanoc):* Poeta Kasper Miaskowski i jego zasługi w poezji lirycznej. — *b. Michaeli (Św. Michał):* Do czego zmierzał Lykurg zaprowadzając w Sparcie swe zasady wychowania?

VIII. *Französisches Scriptum (Tłomaczenie francuskie).* *a. Ostern (Wielkanoc):* Isocrates, nach Thomas. — *b. Michaeli (Św. Michał):* Tod der Cleopatra; nach Ségur.

II. Verordnungen der Behörden von allgemeinerem Interesse.

1. Das Königl. Provinzial-Schul-Collegium veranlasst unter dem 12. December die Directoren der Gymnasien:

1. die zukünftigen Theologen bei ihrem Abgange zur Universität darauf aufmerksam zu machen, dass die beim Schulunterricht gewonnene Uebung im lateinisch Sprechen bis zu den Candidaten-Prüfungen nicht ausreiche, wenn sie in der Zwischenzeit nicht fortgesetzt werden sollte;
2. in die Maturitätszeugnisse der zum Studium der Theologie übergehenden Gymnasialschüler ein Vermerk über den im mündlichen Gebrauch der lateinischen Sprache erlangten Grad von Fertigkeit, so wie eine Mahnung, die philologischen Studien auf der Universität nicht zu vernachlässigen, aufzunehmen.

2. Das Königliche Provinzial-Schul-Collegium bringt in Bezug auf die Militair-Ersatz-Instruction vom 9. December 1858 im Auftrage des Herrn Ministers der geistlichen etc. Angelegenheiten, unter dem 9. November 1861 nicht nur in Erinnerung, dass:

1. die Versetzung nach Secunda mit Strenge und ohne alle Rücksicht auf den gewählten künftigen Beruf des Schülers vorzunehmen ist, sondern ordnet zugleich an, dass
2. in Zukunft die Abgangszeugnisse für die nach dem ersten *halben Jahre* aus Secunda abgehenden Schüler, welche sich den *Anspruch auf den einjährigen freiwilligen Militairdienst* erwerben wollen, jedesmal von der Lehrerconferenz festgestellt werden und dass darin ausdrücklich bemerkt werde, ob der Schüler sich das bezügliche Pensum der Secunda gut angeeignet und sich gut betragen hat; endlich
3. dass Abgangszeugnisse, welche sich über den Stand der erworbenen Kenntnisse, so wie über Fleiss und Betragen ungünstig aussprechen, von der Departements-Prüfungskommission nicht als genügend angesehen werden.

3. Das Königliche Provinzial-Schul-Collegium macht in Folge von Bemerkungen der Königl. General-Inspection des Militair-Bildungswesens die Directoren unter dem 9. Januar 1862 auf die Nothwendigkeit aufmerksam, dass in den oberen Klassen, namentlich auch der elementare Theil der Geographie und die geographischen Verhältnisse von Europa und Deutschland bei den Schülern überhaupt nicht in Vergessenheit gerathen und dass es im Uebrigen angemessen sei, diejenigen jungen Leute in den oberen Klassen, *welche sich dem Militairstande widmen wollen*, darauf hinzuweisen; dass es Sache ihres Privatfleisses sei, sich für die besonderen Anforderungen des militairischen Examens vorzubereiten.

4. Das Königliche Provinzial-Schul-Collegium theilt unter dem 31. Juli 1861 eine Bekanntmachung der Militair-Intendantur des 5. Armeekorps folgenden Inhalts mit:

„Jungen Leuten, welche in den Militair-Verwaltungsdienst zu treten beabsichtigen, würde zu empfehlen sein, sich mit dem Zeugniss der Reife für die erste Klasse eines Gymnasiums, oder einer Realschule erster Ordnung, bei einem Truppentheile unter Angabe des beabsichtigten Zweckes zum Eintritt zu melden. Diejenigen, welche auf Universitäten gebildet sind, oder doch wenigstens ein Jahr die erste Klasse eines Gymnasiums mit Erfolg besucht haben und es in ihrem eigenen Interesse vorziehen, durch Eintritt in den Militairdienst und Ablegung des Zahlmeister-Examens sich das Anrecht zum Eintritt in den Militair-Verwaltungsdienst zu verdienen, würden eine besondere Berücksichtigung zu erwarten haben.“

II. Rozporządzenia władz ogół bliżej obchodzące.

1. Królewskie Prowincjonalne Kollegium Szkólne poleca Dyrektorom gimnazyów pod dniem 12. Grudnia 1861. r., aby:

1. zwracali uwagę odchodzących na uniwersytet przyszłych teologów na konieczną wprawę w używaniu języka łacińskiego, która, chociażby przez naukę gimnazjalną osiągniętą była, nie wystarcza aż do popisów kandydackich, jeżeli po ukończeniu szkół nadal nie jest pielęgnowaną;
2. iżby w zaświadczeniach abiturystenckich uczniów udających się na naukę teologii do uniwersytetu, zamieszczali zawsze wzmiankę o stopniu wprawy w użyciu ustnym języka łacińskiego, tudzież napomnienie względem niezaniebdywania w ogóle nauk filologicznych przez czas pobytu na uniwersytecie.

2. Królewska Rada szkolna prowincjonalna z polecenia Ministra spraw duchownych i t. d. przypomina reskryptem z dnia 9. Listopada 1861., aby:

1. do klasy II. przesadzano z surowością i bez względu na zawód przyszły, jaki uczeń obrać zamierza, oraz nakazuje,
2. aby na przyszłość świadectwa wydawane uczniom odchodzącym ze szkół *po półrocznym* pobycie z klasy II, którzy chcą *mieć prawo do jednorocznej służby we wojsku jako ochotnicy*, przez konferencyą nauczycielską były wystawiane i aby w nich wyraźnie wyrzeczono, czy uczeń nauki w klasie II wykładane dobrze sobie przyswoił i dobrze się zachowywał; wreszcie obznajmia,
3. że świadectwa o postępach w naukach, tudzież o pilności i zachowaniu się niekorzystny sąd wystawiające przez kommissyą egzaminacyjną departament. za niedostateczne uważane będą.

3. Królewska prowincjonalna Rada szkolna w skutek postrzeżeń poczynionych ze strony jenerałnej kommissy dozorującej wykształcenia naukowego wojskowych pod dniem 9. Stycznia 1862 zwraca uwagę dyrektorów na to, aby we wyższych klassach mianowicie elementarna część jeografii i jeograficzne stosunki Europy i Niemiec u uczniów w ogóle nie poszły w zapomnienie i aby młodzieży wyższych klass, *mającej chęć wstąpić do wojska*, przypomniano, że przez domową pilność winna starać się zadosyć uczynić szczególnym wymaganiom egzaminu wojskowego.

4. Król. prowincjonalna Rada szkolna z dnia 31. Lipca 1861 udziela obwieszczenie intendanctury wojskowej 5. korpusu téj treści:

„Młodzieńcom, którzy do służby wojskowo-administracyjnej wstąpić zamierzają, wypada przypomnieć, że w świadectwo dojrzałości klasy I. gimnazjum lub szkoły realnej pierwszego rzędu opatrzeni, winni się zgłosić do pułku któregokolwiek i wyraźnie wypowiedzieć, w jakim celu doń wstąpić zamierzają. Uczniowie uniwersytetów lub tacy, co do klasy I. gimnazjum z korzyścią w naukach uczęszczali, jeżeli dla własnej korzyści wolą wstąpić do wojska i zdawszy egzamin na płatnika, tém samém prawo do przejścia do służby wojskowo-administracyjnej nabyć, mogą spodziewać się szczególnych względów.“

5. In Folge der Besetzung der durch den Tod des Oberlehrers *Czarnecki* erledigten Oberlehrerstelle durch Hinaufrücken der folgenden Lehrer, ist die fünfte vacantgewordene ordentliche Lehrerstelle unter dem 15. August 1860 dem intermistischen Gymnasiallehrer *von Przyborowski* übertragen worden. — Des Königs Majestät haben mittelst *Allerhöchsten Erlasses vom 3. October 1861* die Gründung einer neuen ordentlichen Lehrerstelle bei dem Königl. Marien-Gymnasium, mit einer aus den Mitteln der Anstalt zu entnehmenden Besoldung, zu genehmigen geruht, und ist dieselbe nach den Anträgen des Königl. Provinzial-Schulcollegiums dem intermistischen Gymnasiallehrer Dr. *Wituski*, vom 1. October 1861 ab, übertragen worden.

6. Der Herr Minister der geistlichen, Unterrichts- und Medicinalangelegenheiten hat auf die Berichte vom 13. und 24. Septbr. 1861, unter dem 13. Decbr. 1861 genehmigt, dass der inzwischen nach Berlin verzogene Oberlehrer *Spiller* mit einer Pension von jährlich 535 Rthlr. vom 1. Januar 1862 ab in den Ruhestand versetzt werde, und dass die Pension so lange aus dem Gehalte der Stelle zu bestreiten sei, bis solche auf den Civilbeamten-Pensionsfond werde übernommen werden können.

7. Das Königl. Provinzial-Schulcollegium beauftragt unter dem 9. October 1861 den Director des Königl. Marien-Gymnasiums, dem Kandidaten des höheren Schulamts Herrn *C. Wegner* diejenigen Unterrichtsstunden zu übertragen, welche durch die erfolgte Versetzung des Hilfslehrers *Paten* nach Ostrowo vacant geworden sind.

8. Das Königl. Provinzial-Schulcollegium theilt unter dem 4. April 1862 dem Director der Anstalt das Schreiben des hiesigen Metropolitankapitels vom 3. März 1862 zur Kenntnissnahme mit, in welchem die Gründung der „*Pfarrer Johann Capistran Jakubowski'schen Stiftung*“ unter ausschliesslicher Verwaltung des Metropolitankapitels angezeigt wird. Von dieser Stiftung soll, nach der letztwilligen Bestimmung des Fundators, der Betrag von 100 Rthlr. dazu dienen, „dass von den Zinsen desselben jährlich Prämien angekauft“ und dieselben unter die fleissigsten und sittlichsten Schüler des Königl. Marien-Gymnasiums, katholischer Religion und polnischer Abstammung, „bei dem öffentlichen Prüfungsakte vertheilt werden solle.“

Der Director erhält zugleich die Anweisung, die disponiblen Zinsen durch die Kasse des Gymnasiums vereinnahmen zu lassen und bestimmungsgemäss zu verwenden.

III. Chronik des Gymnasiums.

Den 20. Sept. 1861 Eröffnung des Unterrichts mit feierlichem Gottesdienst in der Gymnasial-Kirche.

Den 14. Oct. 1861 Abgang des Gymnasiallehrers *Paten* nach Ostrowo und Einführung in dessen Stelle des Herrn *C. Wegner*.

Den 18 Oct. 1861 Krönungsfesttag und feierlicher Gottesdienst um 10 Uhr in der Gymnasial-Kirche.

Den 19. Nov. 1861 Wahltag, an welchem der Unterricht ausfiel.

Den 22. Jan. 1862 Tod des Quintaners *Stanislaus Krakowski*, in Folge von Erkältung.

Den 25. Jan. 1862 Vormittags um 8 Uhr Trauergottesdienst für diesen ausgezeichneten Schüler; Nachmittags desselben Tages um 2 Uhr Begräbniss, wobei der Sarg von Primanern bis an die Ruhestätte des Verblichenen getragen wurde.

5. Po śmierci wyższ. nauczyciela *Czarneckiego* opróżnioną posadę wyższego nauczyciela obsadzono przez posunięcie kolejne nauczycieli na wyższe z rzędu miejsca, w skutek czego piąta posada nauczyciela gimnazjalnego zawakowała, a tę reskryptem z dnia 15. Sierpnia 1860 tymczasowemu nauczycielowi *Przyborowskiemu* przekazano. — Jego Król. Mość Najwyższym rozkazem z dn. 3. Października 1861 raczył zezwolić na utworzenie nowej posady gimnazjalnego nauczyciela przy Król. Gimn. Maryi Magdaleny, płatnej z funduszów zakładu; na tę posadę w skutek przedstawienia Król. prowincjonalnej Rady szkolnej przeznaczono tymczasowego gimn. nauczyciela Dr. *Wituskiego* od 1. Października 1861 roku.

6. Pan Minister oświecenia w skutek wniosków z dnia 13. i 24. Września r. 1861 dnia 13. Grudnia 1861 zezwolił na zwolnienie ze służby nauczyciela wyższego *Spillera*, który tymczasem do Berlina się był przeniósł, z pensją roczną 535 tal. od 1. Stycznia 1862 r. Wypłacać zaś pensya ma się z płacy przywiązanej do dawniejszej jego posady tak długo, aż z funduszów emerytowanych urzędników cywilnych będzie mogła być uiszczana.

7. Królewska prowincjonalna Rada szkolna poleca na dniu 9. Października 1861 Dyrektorowi Król. gimnazjum Maryi Magdaleny kandydatowi wyższego stanu nauczycielskiego *C. Wegnerowi* te przekazać przedmioty naukowe, które przedtém przesadzony do Ostrowa pomocniczy nauczyciel *Paten* wykładał.

8. Królewska prowincjonalna Rada szkolna pod dniem 4. Kwietnia r. b. udziela dla wiadomości Dyrektorowi zakładu pismo tutejszej Kapituły Metropolitalnej, w którym też donosi o utworzeniu funduszu stałego pod wyłącznym zarządem Kapituły zostającego, a noszącego nazwę: „*Funduszu proboszcza Jana Kapistrana Jakubowskiego*“. Z funduszu tego, wedle ostatniej woli fundatora śp. X. Jana Kapistrana Jakubowskiego, proboszcza z Chojnicy, summa 100 tal. takie ma mieć przeznaczenie, iżby za prowizye od niej wpływające corocznie zakupywano nagrody i takowe najpilniejszym i najmoralniejszym uczniom Król. gimnazjum ad Stam. Mariam Magd. religii katolickiej i pochodzenia polskiego, przy uroczystości popisu publicznego rozdawano.

Przyczem poleca się Dyrektorowi zakładu pobieranie rzeczonych prowizyi przez kasę gimnazjalną, oraz rozporządzanie tą prowizyą wedle jej przeznaczenia.

III. Kronika gimnazjalna.

Dnia 20. Września 1861 rozpoczęcie nauk uroczystém nabożeństwem w kościele gimnazjalnym.

Dnia 14. Października 1861 Nauczyciel gimnazjalny *Paten* odchodzi do Ostrowa, w jego miejsce wstępuje pan *C. Wegner*.

Dnia 18. Października 1861 uroczystość koronacyjna i uroczyste nabożeństwo o 10. godzinie w kościele gimnazjalnym.

Dnia 19. Listopada 1861 dzień wyborów, wolny od nauki szkolnej.

Dnia 22. Stycznia 1862 umarł uczeń klasy V. *Stanisław Krakowski* w skutek zaziębienia.

Dnia 25. Stycznia rano o godzinie 8. żałobne nabożeństwo za ucznia tego celującego, a po południu d. t. o 2. godzinie pogrzeb. Uczniowie klasy I. nieśli ciało nieboszczyka aż na miejsce spoczynku.

Den 15. Febr. 1862 Tod des guten Schülers *Witowski* aus Septima, in Folge von Gehirnentzündung.

Den 22. März 1862 Geburtsfest Sr. Majestät des Königs, gefeiert mit Gottesdienst in der Gymnasialkirche, und darauf mit Gesang und einer Festrede des G.-L. Dr. *Ezarewicz*, an welche Betrachtungen über das Turnwesen geknüpft waren, in dem mit Blumengewächsen festlich geschmückten grossen Prüfungssaale. Bei Gelegenheit dieser hohen Feier wurde nach Bestimmung des Königl. Provinzial-Schulcollegiums, vom 7. März 1862, ein Exemplar des Bilderwerkes: „Aus Königs Friedrich's Zeit“, und zweckentsprechender Ansprache des Directors dem Oberprimaner und Alumnus *Johann Bork* übereignet.

Den 29. März 1862 mündliche Ostern-Abiturientenprüfung. Da nur 3 Abiturienten zu prüfen waren, so wurde an diesem Tage kein Unterricht ertheilt, damit sämtliche Lehrer der Prüfung beiwohnen könnten.

Den 1. April 1862 halbjährige Beurlaubung des Directors der Anstalt, Regierungs- und Schulraths Dr. *Brettner*, seitens des Herrn Kultusministers und Uebertragung seiner Stellvertretung für die Dauer dieser Urlaubszeit an den Inspector, Professor Dr. *Rymarkiewicz*, auf Grund des Ober-Präsidialrescripts vom 3. April c.

Den 7. Mai 1862 Sterbetag des Ober-Secundaners *Sebastian Łożyński*, welcher einer Lungenentzündung unterlag, und den 9. Mai c. dessen Begräbnisstag, an welchem ein Trauergottesdienst für die Seelenruhe dieses tugendhaften und pflichttreuen Schülers in der Gymnasialkirche abgehalten, von den Schülern der Ober-Secunda aber, in Begleitung des Klassenordinarius und des ersten Religionslehrers, seiner irdischen Hülle das Trauergeleit von Główno bis nach Kicin gegeben wurde.

Den 27. Mai 1862 Turnfahrt der I. Turnabtheilung nach Kobylepole.

Den 3. Juni c. Turnfahrt der II. Turnabtheilung ebenfalls nach Kobylepole.

Die Anstalt kann nicht umhin, an dieser Stelle dem hochherzigen, edlen Jugendfreunde, dem Herrn Grafen *v. Mycielski* auf Kobylepole, ihren innigsten Dank für die bereitwillige und gastfreundliche Aufnahme ihrer Jugend auf dem reizenden Landsitze auszusprechen.

Am 12. Juni c. Todestag des Quintaners *Alfons v. Drwesi*, dessen feierliche Beerdigung am Sonntag den 15. Juni Nachmittags stattfand. Am folgenden Tage wurde für die Seelenruhe des gutherzigen Knaben die Trauermesse gelesen.

Den 22. Juni c. Betheiligung der Lehrer und Schüler der Anstalt an der Frohnleichnamsp procession in üblicher Weise. Während der ganzen Frohnleichnamswochen gingen Schüler und Lehrer regelmässig zur feierlichen Frohnleichnamsvesper in die Gymnasialkirche, welche, wie gewöhnlich, mit Blumen und jungen Birkenbäumen festlich verziert war.

Am 10. August c. erster Zutritt der jüngeren Schüler der Anstalt zum Allerheiligsten Altarsakramente; nachdem sie vorher von dem Religionslehrer *Tomaszewski* in besonderen Unterrichtsstunden die hierzu nöthige Vorbereitung erhalten hatten.

Die übrigen Schüler gingen, wie gewöhnlich, vor den jedesmaligen Schulferien zur heiligen Beichte und zum Tische des Herrn.

Der Gesundheitszustand der Schüler war in diesem Schuljahre bis auf die letzte Zeit, wo Blutaufwallungen, Lungenkrankheiten und gastrisches Leiden häufig und bedrohlich auftraten, zufriedenstellend, bei den Lehrern dagegen kamen Unpässlichkeiten sehr oft vor und waren neben anderen Abhaltungen (wie z. B. die des Ob.-L. *Figurski* bei dem Schwurgerichte), nicht ohne erheblichen Nachtheil für den Unterricht der Anstalt.

Dnia 15. Lutego r. umarł uczeń klasy VII. *Witowski* na zapalenie mózgu.

Dnia 22. Marca r. b. urodziny Jego Królewskiej Mości obchodzone nabożeństwem w kościele gimnazjalnym, poczem nastąpił śpiew i mowa gimnazjalnego nauczyciela Dra. *Lazarewicza*, rozwodząca się nad gimnastyką w sali wielkiej egzaminacyjnej uroczyście ozdobionej kwiatami. Przy sposobności téj uroczystości według polecenia Król. Rady szkólnej prowincjonalnej z dnia 7. Marca 1862 egzemplarz dzieła z rycinami pod tytułem: „Aus Königs Friedrichs Zeit“ wręczył Dyrektor uczniowi klasy I. wyższej *Janowi Bork*, przemówiwszy stósownie do tego aktu.

Dnia 29. Marca r. b. ustny popis abiturjentów wielkanocnych. Ponieważ trzech tylko było abiturjentów, przeto w dniu tym nie udzielano nauk, aby całe grono nauczycielskie mogło być przytomne popisowi.

Dnia 1. Kwietnia r. b. Dyrektor instytutu radzca rejencyjny i szkólny Dr. *Brettner* dostaje urlop na pół roku od pana Ministra oświecenia, a zastępstwo jego porucza się Inspektorowi Professorowi Dr. *Rymarkiewiczowi* na mocy reskryptu Naczelnego Prezesa z dnia 3. Kwietnia r. b.

Dnia 7. Maja r. b. umarł uczeń klasy II. wyższej *Sebastian Łożyński* na zapalenie płuc, a dn. 9. Maja był pochowany. W dniu tym odbyło się nabożeństwo żałobne za tego cnotliwego i obowiązku sumiennie dopełniającego ucznia w kościele gimnazjalnym; a uczniowie klasy II. wyższej z ordynaryuszem klasy i pierwszym nauczycielem religii towarzyszyli zwłokom z Główny na cmentarz w Kicinie.

Dnia 27. Maja r. b. przechadzka pierwszego oddziału gimnastycznego do Kobylego pola.

Dnia 3. Czerwca r. b. przechadzka drugiego oddziału gimnastyczn. tudzież do Kobylego pola.

Instytut nie może nie złożyć w tém miejscu wielkodusznemu, szlachetnemu młodzieży przyjacielowi, panu hr. *Mycielskiemu* w Kobylem polu jak najczulszych dzięków za chętne i gościnne podjęcie uczniów w czarującej swój posiadłości.

Dnia 12. Czerwca r. b. umarł uczeń klasy V. *Alfons Drwęski*, a pochowany uroczyście w Niedzielę dnia 15. Czerwca po południu. Następującego dnia w kościele gimnazjalnym czytano mszę żałobną za duszę.

Dnia 22. Czerwca r. b. nauczyciele i uczniowie instytutu wzięli udział w processyi Bożego Ciała według zwyczaju. Podczas całej oktawy Bożego Ciała uczniowie i nauczyciele regularnie uczęszczali na urozyste nieszpory w kościele gimnazjalnym odprawiane, który jak zwykle kwiatami i brzożkami uroczyście był ozdobiony.

Dnia 10. Sierpnia r. b. przystąpienie pierwsze młodszych uczniów zakładu do Komunii św., poprzednio przez nauczyciela religii X. *Tomaszewskiego* w osobnych lekcyach do godnego przyjęcia Najśw. Sakramentu należycie przygotowanych.

Reszta uczniów, jak zwyczajnie, przed każdymi feryami odbywała spowiedź i przystępowała do Komunii świętej.

Stan zdrowia uczniów aż do ostatnich czasów, gdzie uderzanie krwi, płucowe choroby i gastryczne cierpienia często i groźnie się szerzyły, był w tym roku szkólnym dość zadowalniający; nauczyciele zaś bardzo często zapadali na zdrowiu, co obok innych przeszkód (n. p. zapozwania wyższego nauczyciela *Figurskiego* do zasiadania przez 10 dni w sądach przysięgłych) nie było bez szkodliwego wpływu na nauki.

IV. Statistik des Gymnasiums. — Statystyka gimnazjum.

A. Verzeichniss der Lehrer und Vertheilung der Stunden am Schlusse des Schuljahres 1861/62.

Spis nauczycieli i podział leky na końcu roku szkolnego 1861/62.

N ^o	N a m e n :	Ordin.	O.-I.	U.-I.	O.-II.	U.-II. a.	U.-II. b.	O.-III. a.	O.-III. b.	U.-III. a.	U.-III. b.	IV.	V.	VI.	Sa.	
1	Dir., Reg.- u. Schult. Prof. Dr. <i>Brettner</i> *	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
2	Oberlehrer Professor <i>Wannowski</i>	I.	2 Lat. 4 Latein. 2 Griechisch	2 Lat. 2 Griechisch	6 Grch.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16	
3	Oberlehrer Professor <i>Schweminski</i>	O.-II.	2 Latein. 2 Dtsch. 1 Deutsch.	2 Dtsch. 2 Dtsch.	10 Lat.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	17	
4	Oberl. Prof. Dr. <i>Ry- markiewicz</i> . Insp.	—	3 Geschichte. 1 Französisch. 1 Franz.	1 Franz. 1 Franz.	3 Gesch. 2 Franz.	—	—	—	—	—	—	—	—	2 Geogr.	13	
5	Oberl. Dr. <i>Steiner</i>	U.-IIa	4 Griechisch.	—	—	8 Lat.	8 Lat.	—	—	—	—	—	—	—	20	
6	I. Rel.- Lehr. Regens <i>Bilewicz</i>	—	2 Religion. 2 Hebräisch.	—	2 Rel.	2 Rel.	2 Rel.	2 Rel.	—	—	—	—	—	—	14	
7	Ord. Gymn.-Lehrer Oberl. <i>Figurski</i>	U.-III. a.	—	—	—	—	—	—	—	8 Lat. 3 Dtsch.	8 Latein. 3 Deutsch.	—	—	—	22	
8	Ord. Gymn.-Lehrer <i>Szule</i>	O.-III. a.	—	—	—	—	—	8 Lat. 2 Franz.	8 Lat. 2 Franz.	—	—	—	—	—	20	
9	Ord. Gymn.-Lehrer Dr. <i>Ustymowicz</i>	—	4 Mathematik.	—	4 Math.	4 Math.	4 Math.	1 Natg.	1 Natg.	1 Natg.	1 Natg.	—	—	—	20	
10	Ord. Gymn.-Lehrer <i>Węclewski</i>	U.-II. b.	—	—	—	6 Grch. 2 Lat. 2 Franz.	6 Grch. 2 Lat. 2 Franz.	—	—	—	—	—	—	—	20	
11	Ord. Gymn.-Lehrer v. <i>Przyborowski</i>	O.-III. b.	1 Polnisch. 1 Poln.	1 Poln.	2 Poln.	—	—	6 Grch. 2 Lat.	6 Grch. 2 Lat.	—	—	—	—	—	21	
12	Ord. Gymn.-Lehrer Dr. <i>Wituski</i>	—	2 Physik.	—	1 Phys.	1 Phys.	1 Phys.	3 Math.	3 Math.	3 Math.	3 Mathem.	2 Naturg.	—	—	19	
13	Ord. Gymn.-Lehrer <i>Laskowski</i>	VI.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5 Deutsch.	—	10 Latein. 6 Deutsch.	21	
14	II. Rel.-Lehr. u. Sub- reg. <i>Tomaszewski</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	2 Rel.	2 Relig.	2 Relig.	3 Relig.	3 Relig.	12	
15	Techn. Lehr. <i>Schön</i>	—	2 Zeichnen. 2 Gesang.									2 Zeichn.	2 Zeichn. 2 Kalligr. 2 Gesang.	2 Zeichn. 2 Kalligr. 2 Gesang.	18	
16	G.-L. v. <i>Jakowicki</i> .	—	—	—	—	—	—	3 Gesch. 3 Dtsch.	3 Gesch. 3 Dtsch.	—	—	—	—	6 Deutsch 2 Geogr.	—	20
17	G.-L. Dr. <i>Wolfram</i>	U.-III.b.	—	—	—	2 Poln.	2 Poln.	2 Poln.	2 Poln.	6 Grch.	6 Grch.	—	—	—	20	
18	Gymn.-Lehrer Dr. <i>Nehring</i>	—	—	—	2 Dtsch.	2 Dtsch. 3 Gesch.	2 Dtsch. 3 Gesch.	—	—	3 Gesch.	3 Gesch.	—	—	—	18	
19	Gymn.-Lehrer Dr. <i>Lazarewicz</i>	IV.	—	—	—	—	—	—	—	2 Poln.	2 Poln.	10 Latein. 2 Polnisch. 2 Gesch.	—	—	18	
20	G.-L. Dr. <i>Mierzyński</i>	V.	—	—	—	—	—	—	—	2 Lat. 2 Franz.	2 Latein. 2 Franz.	4 Franz.	10 Latein.	—	22	
21	Ev. Rel.-Lehr. Pastor <i>Schönborn</i>	—	2 Religion.									2 Religion.			4	
22	Gymn.-H.-Lehr. Dr. <i>Brutkowski</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3 Mathem.	3 Rechn.	3 Rechn.	9	
23	Gymn.-H.-L. <i>Wegner</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2 Polnisch	2 Polnisch	4	
24	Rector <i>Ziętkiewicz</i> . VII.: 3 St. Latein, 6 St. Deutsch, 6 St. Poln., 5 St. Rechnen, 1 St. Geogr., 3 St. Kalligr. Zusammen 24 St. Dazu S.-R. <i>Tomaszewski</i> 2 St. Religion.															

*) Für das Sommersemester beurlaubt. — Na półroczu letowe uwolniony od udzielania leky.

B. Frequenz der Anstalt und anderweitige statistische Angaben.

Zu Michaeli 1861 waren im Gymnasium zurückgeblieben 487 Schüler; aufgenommen wurden im Laufe des Schuljahres 113 Schüler; demnach wurde das Gymnasium im Ganzen besucht von 600 Schülern. Ausserdem befanden sich in der Sptima 40 Schüler.

Von den 576 Schülern, welche im Wintersemester das Gymnasium besuchten, waren der Confession nach: 551 kathol., 19 evang., 6 jüdisch; der Heimath nach: 378 auswärt., 187 hies., 11 Ausländer.

In Klassen vertheilt waren sie folgendermaassen: in I. 48; O.-II. 44; U.-II. a. u. b. 76; O.-III. a. u. b. 103; U.-III. a. u. b. 88; IV. 73; V. 70; VI. 74.

Am Schlusse des vorigen Schuljahres wurden von 522 Schülern in höhere Klassen versetzt: 380; in ihren Klassen zurückgeblieben waren 142.

Entfernt wurden von der Anstalt mit Genehmigung des Königl. Provinzial-Schulcollegii, theils wegen Unfleisses und schlechten Betragens, theils wegen Bethheiligung an verbotenen Handlungen: 2 Schüler.

C. Abiturienten.

Zum Ostertermine, am 29. März d. J., wurden von der Königl. Prüfungscommission, unter Vorsitz des Königl. Commissarius, Herrn Regierungs- und Schulraths Director Dr. *Brettner*, Ritter etc., folgende 3 Oberprimaner, welche sich zu der Abiturientenprüfung gemeldet hatten, für reif zu den Universitätsstudien erklärt:

1. *Arendt Stanislaus*, geb. zu Posen, kath., 21½ J. alt, 10 J. a. d. Gymn., 2½ J. in Prima; stud. Medicin in Berlin.
2. *Guderian Heinrich*, geb. zu Posen, 20 J. alt, evang., 1 J. a. d. Mar.-Gymn., 1 J. in Prima; stud. Jura in Breslau.
3. *Skoraczewski Philip*, geb. zu Godurowo, Kr. Kröben, 23 J. alt, kath., 4½ J. a. d. Mar.-Gymn., 2½ J. in Prima, stud. das Forstfach.

Jetzt, zum Schlusse des Schuljahres, hatten sich 21 Oberprimaner zur Abiturientenprüfung gemeldet.

B. Liczba uczniów i inne statystyczne wykazy.

Na św. Michał roku 1861 zostało w gimnazjum 487 uczniów; przyjęto w ciągu roku 113 uczniów; azatem instytut odwiedzało w ogóle 600 uczniów. Oprócz tego znajdowało się w klasie VII 40 uczniów.

Z 576 uczniów, odwiedzających gimnazjum w zimowém półroczu, było według wyznania: 551 katolików, 19 ewangelików, 6 żydów; według miejsca urodzenia: 373 zamiejscowych, 187 z miasta, 11 z zagranicy.

Na klasy tak się rozdziałała ich liczba. Było: w kl. I 48, kl. II w. 44, kl. II n. a. b. 76, kl. III w. a. b. 103, kl. III n. a. b. 88, kl. IV. 73, kl. V. 70, kl. VI 74.

Na końcu przeszłego roku z 522 uczniów przesadzono do wyższych klas 380, w klassach zostało na rok drugi 142.

Oddalono z instytutu za dozwoleńiem Król prowinc. Rady szkólnej poczęści dla lenistwa i złych obyczajów, częścią dla udziału w czynnościach prawem zakazanych uczniów 2.

C. Abiturjenci.

Przed Wielkanocą w dniu 29. Marca r. b. przez Król. Kommissyą egzaminacyjną pod przewodnictwem Król. Kommissarza p. Radzcę rejencyjnego i szkólnego, dyrektora Dra. *Brettnera*, kawalera i t. d., trzech uczniowie klasy I. wyższej, którzy się zgłosili do egzaminu, za dojrzałych do nauk uniwersyteckich uznani zostali:

1. *Arendt Stanisław*, rodem z Poznania, katol., 21½ lat, 10 lat w gimn., 2½ roku w kl. I. Poświęca się medycynie w Berlinie.
2. *Guderian Henryk*, z Poznania, 20 lat, ewangelik, 1 rok w gimnazjum w kl. I. Poświęca się prawu we Wrocławiu.
3. *Skoraczewski Filip*, z Godurowa, pow. Krobowski, lat 23, katol., 4½ r. w gimnazjum, 2½ r. w kl. I. Poświęca się leśnictwu.

Teraz na końcu roku szkólnego zgłosiło się 21 uczniów kl. I. w. do egzaminu. Z tych dwom sta-

Von diesen erhielten zwei den entschiedenen Rath, wegen ungenügender Vorbereitung von der Prüfung abzustehen, welchen Rath sie auch befolgten.

Von den übrigen 19 wurden 2 wegen versuchten Betruges bei den schriftlichen Prüfungsarbeiten von der Prüfung entfernt.

Nach Beendigung der schriftlichen Prüfung wurden, wegen ungenügender Arbeiten, noch 5 zurückgewiesen, so dass überhaupt nur 12 zu der mündlichen Prüfung zugelassen wurden, welche auch sämmtlich von der Königl. Prüfungscommission am 22. und 23. Juli c. für reif zu den Universitätsstudien erklärt wurden.

Es sind die folgenden:

1. *Arendt Roman*, aus Posen, kath., 19½ J. alt, 10 J. a. d. Gymn., 2 J. in Prima; stud. Agronomie in Proskau.
2. *Bork Johann*, aus Motylewo bei Schneidemühl, kath., 23 J. alt, 3¾ J. a. d. Mar.-Gymn., 2 J. in Prima; stud. Theologie in Posen.
3. *Brennecke Adolph*, geb. zu Jever in Oldenburg, evang., 20 J. alt, 1 J. a. d. Mar.-Gymn., 1 J. in Prima; stud. Philologie in Berlin.
4. *v. Drwęski Bronisław*, aus Posen, kath., 19 J. alt, 6 J. a. d. Mar.-Gymn., 2 J. in Prima; stud. Jura in Berlin.
5. *Englich Gustav*, geb. in Rożnow-Mühle bei Obornik, evangel., 21 J. alt, 3½ J. a. d. Mar.-Gymn., 2 J. in Prima; studirt Philologie in Breslau.
6. *Fehlberg Maxim.*, geb. zu Pogorzelica b. Wreschen, 21½ J. alt, 4 J. a. d. Mar.-Gymn., 2 J. in Prima; stud. Theol. in Posen.
7. *Hirschberg Meyer*, geb. zu Exin Kr. Schubin, mosaisch, 20 J. alt, 2½ J. a. d. Mar.-Gymn., 2 J. in Prima; studirt Mathem. und Naturk. in Berlin.
8. *Pasikowski Carl*, aus Mixstadt Kr. Schildberg, kath., 21½ J. alt, 5 J. a. d. Mar.-Gymn., 2 J. in Prima; stud. Theol. in Posen.
9. *Schoenke Carl*, geb. zu Posen, kath., 19½ J. alt, 2 J. a. d. Mar.-Gymnas., 2 J. in Prima; stud. Medic. in Berlin.
10. *Szczepański Stanisł.*, aus Posen, kath., 17½ J.

nowczo odradzono składania egzaminu dla niedostatecznego przygotowania; usłuchali téj rady.

Z pozostałych 19 oddalono dwóch dla tego, że przy pracach piśmiennych oszukać zamierzali, od popisu.

Po egzaminie piśmiennym dla niedostatecznych prac jeszcze 5 oddalono, tak iż w ogóle przypuszczono do ustnego popisu uczniów 12, których Król. Kommissya egzam. na dniu 22. i 23. Czerwca r. b. uznada za dojrzałych do nauk uniwersyteckich.

Są następujący:

1. *Arendt Roman*, z Poznania, katolik, 19½ lat, 10 lat na gimn., 2 lata w kl. I. Słuchać będzie agronomii w Proszkowie.
2. *Bork Jan*, z Motylewa pod Piłą, kat., 23 lat, 3¾ lat w gimn., 2 l. w kl. I. Poświęci się teologii w Poznaniu.
3. *Brennecke Adolf*, z Jever w Oldenburgu, ewang. 20 lat, 1 rok w gimn., 1 r. w kl. I. Poświęci się filologii w Berlinie.
4. *Drwęski Bronisław*, z Poznania, kat., 19 lat, 6 lat w gimn., 2 lata w kl. I. Poświęci się prawu w Berlinie.
5. *Englich Gustav*, z Rożnowskiego młyna koło Obornik, ewangel., 21 lat, 2½ roku w gimn. 2 lata w kl. I. Poświęci się filologii we Wrocławiu.
6. *Fehlberg Maxym.*, z Pogorzeliczy p. Wrześnią, 21½ l., 4 lata w gimn., 2 lata w kl. I. Poświęci się teologii w Poznaniu.
7. *Hirschberg Meyer*, z Kcyni, pow. Szubski, izrael., 20 lat, 2½ roku w gimn., 2 lata w klassie I. Poświęci się matematyce i naukom przyrodzonym w Berlinie.
8. *Pasikowski Karól*, z Mikstadu, pow. Ostrzeszowski, kat., 21½ l., 5 lat w gimn., 2 lata w kl. I. Poświęci się teologii w Poznaniu.
9. *Schönke Karól*, z Poznania, katol., 19½ roku, 2 lata w gimn., 2 lata w kl. I. Poświęci się medycynie w Berlinie.
10. *Szczepański Stanisław*, z Poznania, katol., 17½

alt, 8 J. a. d. Marien-Gymn., 2 J. in Prima; stud. Gesch. und Philos. in Berlin.

11. *Szymański Roman*, aus Kostrzyn, kath., 21½ J. alt, 8 J. a. d. Gymn., 2 J. in Prima; stud. Theologie in Posen.
12. *Welnic Anton*, geb. zu Połajewo Kr. Obornik, kath., 20½ J. alt, 10 J. a. d. Gymn., 2 J. in Prima; stud. Theologie in Posen.

D. Prämien.

Die ausgezeichnetesten Schüler, der Regel nach 2—4 aus jeder Klasse, erhalten bei dem öffentlichen Scholactus Bücher, Bilder- oder Kartenwerke, oder Globen zu Prämien, wozu die etatsmässigen 40 Thlr. und die Zinsen des Dekan von *Kamiński'schen* Prämienfonds von 200 Thlr., so wie die Zinsen der Pfarrer *Johann Kapistran Jakubowski'schen* Stiftung von 100 Thlr. verwendet werden.

Im vorigen Jahre erhielten solche Prämien folgende Schüler:

aus VII. (aus d. Kassenbestande dieser Klasse):

Przyłuski Leon, Gadebusch Johann;

aus VI.: *Krakowski Stanislaus, Milewski Ludwig; Kullak Vladislau, Kossatz Franz;*

aus V.: *Warnka Boleslaus, Stefanowicz Thomas, Chostowski Heinrich;*

aus IV.: *Niklaus Johann, Hechelski Stanislaus;*

aus U.-III. b.: *Lindner Carl, Budziszewski Joseph, Budziszewski Anton;*

aus O.-III. a.: *Sobeski Albin, Gładysz Johann;*

aus O.-III. b.: *Batkowski Anton, Jungfer Theodor, Hatawski Ludwig, Ulrich Joseph;*

aus U.-II. a.: *Cybichowski Bronislaus;*

aus U.-II. b.: *Hepke Boleslaus;*

aus O.-II.: *Celichowski Sigismund, Sierakowski Adam;*

aus I.: *Mizerski Ludwig, Szartowicz Ludwig, Rybicki Felix.*

E. Unterstützungen:

a. In dem mit dem Gymnasium verbundenen Alumnat für Schüler der oberen Klassen, welche

lat, 8 lat w gimn., 2 lata w kl. I. Poświęci się historyi i filozofii w Berlinie.

11. *Szymański Roman*, z Kostrzyna, katol., 21½ roku, 8 lat w gimn., 2 lata w kl. I. Poświęci się teologii w Poznaniu.
12. *Welnic Antoni*, z Połajewa, pow. Obornicki, kat., 20½ roku, 2 lata w kl. I. Poświęci się teologii w Poznaniu.

D. Nagrody.

Celujący uczniowie, zwykle 2—4 z każdej klasy, otrzymują przy uroczystości zakończenia roku szkolnego, jako nagrody publiczne: książki, dzieła z obrazkami, atlasy i globy, na co przeznaczają się etatowe 40 tal. rządowe, tudzież prowizye od funduszu 200 tal. ofiarowanego na ten cel przez X. Dziekana *Kamińskiego*, jako téż prowizya od funduszu 100 tal. ofiarowanego przez śp. X. *Jana Kapistrana Jakubowskiego*.

W roku przeszłym takowe nagrody otrzymali następujący uczniowie:

z kl. VII. (z funduszu téjże klasy): *Przyłuski Leon, Gadebusch Jan;*

z kl. VI.: *Krakowski Stanisław, Milewski Ludwik, Kullak Władysław, Kossatz Franc.;*

z kl. V.: *Warnka Bolesław, Stefanowicz Tomasz, Chostowski Henryk;*

z kl. IV.: *Niklaus Jan, Hechelski Stanisław;*

z kl. III. n. a.: *Lindner Karól, Budziszewski Józef, Budziszewski Antoni;*

z kl. III. w. a.: *Sobeski Albin, Gładysz Jan;*

z kl. III. w. b.: *Batkowski Antoni, Jungfer Teodor, Hatawski Ludwik, Ulrich Józef;*

z kl. II. n. a.: *Cybichowski Bronisław;*

z kl. II. n. b.: *Hepke Bolesław;*

z kl. II. w.: *Celichowski Zygmunt, Sierakowski Adam;*

z kl. I.: *Mizerski Ludwik, Szartowicz Ludwik, Rybicki Feliks.*

E. Wsparcia.

a. W połączonym z Gimnazjum Alumnacie dla uczniów klass wyższych, którzy pragną poświęcić

kathol. Theologie zu studiren beabsichtigen, fanden, wie gewöhnlich, 60 Schüler der Anstalt freien Unterhalt.

b. Ausser den von selbst freien Alumnen, war ein Zehntel der übrigen Schülerzahl von Zahlung des Schulgeldes befreit gewesen.

c. In dem v. Szóldrski'schen und in dem v. Lubrański'schen Convicte erhielten 22 Schüler der Anstalt freien Unterhalt.

d. Der Dr. Marcinkowski'sche Verein zur Unterstützung der lernenden Jugend im Grossherzogthum Posen unterstützte 30 Zöglinge unserer Anstalt und zwar theils durch Gewährung von Schul- und Tischgeldern, theils durch Anschaffung von Büchern und Kleidungsstücken, theils endlich durch Unterbringung in einem besonderen Convict, wo mehrere Schüler freie Wohnung und Beköstigung erhielten.

e. Das Gräflich v. Mielżyński'sche Stipendium im Betrage von jährlich 90 Thlr. bezieht auf die Dauer von drei Jahren gegenwärtig der ehemalige Zögling der Anstalt Emil Czarnecki, welcher Philologie in Breslau studirt.

sich stanowi duchownemu, tego roku, jak zawsze wolne utrzymanie miało 60 uczniów.

b. Oprócz alumnów z reguły już wolnych od opłaty szkolnego, uwolnioną była jeszcze $\frac{1}{10}$ część reszty uczniów od téjże opłaty.

c. W konwikcie imienia Szóldrskich i Lubrańskich 22 uczniów z naszego zakładu miało wolne utrzymanie.

d. Towarzystwo Pomocy naukowej imienia Karóla Marcinkowskiego, dla młodzieży W. X. Poznańskiego wspierało 30 uczniów naszego zakładu, już to przez płacenie stołu i szkolnego, już to przez sprawianie książek i odzieży, już téż przez umieszczanie w osobnym konwikcie, w którym pod dozorem komitetu miejscowego kilku uczniów razem miało stół i wolne pomieszkanie.

e. Stypendium imienia Mielżyńskich, wynoszące rocznie 90 tal., na trzy lata ma sobie zabezpieczone obecnie dawniejszy uczeń instytutu naszego Emil Czarnecki, poświęcający się filologii w uniwersytecie wrocławskim.

F. Sammlungen.

1. Die *Gymnasialbibliothek* wurde erweitert:

a. durch Geschenke:

v. d. Hagen: Bildersaal altdeutscher Dichter (Ergänzung), vom hohen Ministerium. — Welcker: alte Denkmäler, von demselb. — Kiejstut, von Herrn Julius Turczyński aus Żółkiew in Galizien. — Przegląd Poznański, 1861, pólr. I, 2—4, pólr. II, 1, 2, von der Redaction des Przegl. — E. de Fontelive: Ascagne, vom Herrn Gymn.-Lehrer Szulc. — Anglia i Polska, vom Buchhändler Żupański. — Flis, wyd. Stan. Węclewskiego, vom Herrn Herausgeber.

b. durch Kauf:

Die Forts. v. Ersch und Grube's Encycl. — Poggend. Annal. — Grimm's Wörterb. — Encyklop. powsz. u. s. w. — Ferner: Dub.: Elektromagnetismus. — Bruhns: Astronomische Strahlenbrechung. — Abeken: Göthe in den Jahren 1771—75 — Palleske: Schiller's Leben. — Gottschall: Deutsche National-Literatur, 2. Aufl. — Höfler: Ruprecht v. d. Pfalz. — Antiquae musicae autores, ed. Meibomius. — Donner: Die Lustspiele des Aristophanes. — Ritter: Geschichte der Erdkunde. — Ritter: Erdkunde: Asien, Bd. 10—19. — Krasiński: Geschichte des Ursprungs der Reformation in Polen. — Libelt: Filozofia i krytyka, t. 1—4. — Czarniański: Wykład chemii organ. — Foissac: Meteorologia, przekład Baranowskiego. — Waga: Historia naturalna. — Mecherzyński: Prawidła pisania. — Śniadecki: Geografia u. s. w.

2. Die *Schüler-Lesebibliothek*, welche jetzt 1926 Bände zählt, wurde ausser den auf der andern Seite angeführten polnischen Büchern, durch Ankauf folgender wichtiger deutschen Werke vermehrt:

F. Zbiory.

1. *Biblioteka gimnazjalna* pomnożyła się:

a. odebrawszy w podarku:

b. zakupiwszy:

Unter anderen sind angeschafft: Fr. v. Raumer: Vorlesgg. über alte Geschichte. — A. Petermann: Mittheilungen aus Justus Perthes geographischer Anstalt u. s. w., Jahrgänge 1855—1861 incl. — Frank: Mythologie der Griechen und Römer. — Eder: Handbuch der allgemeinen Erdkunde. — Pfeifer: der elektrische Telegraph. — Fortsetz. von E. Curtius Griech. Geschichte. — Preller: Römische Mythologie u. s. w. — Ferner: Erzählungen von Gerstäcker: Armand, Bibra, Möllhausen, Ruppis u. s. w.

2. *Czytelnię uczniów*, liczącą obecnie 1926 tomów, znacznie pomnożono zakupem wyżej wymienionych dzieł niemieckich i następujących polskich: Antoniewicza poezye; Wieniarskiego powieści z podań i dziejów polskich; Kronikę polską Wincentego, ed. Przeździeckiego; Pisma Adama Mickiewicza, 6 tomów; Kronikę Dytmara, tłom. Komarnickiego; Powieści X. Schmida; kilka dramatów Chęcińskiego i Korzeniowskiego; Bibliotekę dla dorastaj. młodzieży i t. d.

Geschenkt wurden: Sobótka, z powieści Kościelisko, Goszczyńskiego. — Fabisza Wiadom. o synodach i t. d. — Chodźki, powieści litewskie, I. Band; wofür wir im Namen der Schüler ehrerbietigst danken.

3. Die *Bibliothek von Werken ehemaliger Schüler des Gymnasiums* hat sich um folgende Werke vermehrt:

Nr. 59. P. Zygmunt Węclewski: Babriosa Ezopowe Bajki, przeł. z Greckiego.

Nr. 60. Dr. Stanisław Gruszczyński, naucz. w. szkoły realnej: Nauka o zdaniu.

Nr. 61. Ten sam: Dwie prelekye.

Nr. 62. X. Prof. Ant. Brzeziński: Sądownictwo w Prusiech w sprawach małżeńskich. Grodzisk, 1860.

Nr. 63. X. Dr. Prusinowski, proboszcz w Grodzisku: Tygodnik katolicki na rok 1861. Tom II.

Nr. 54. X. Ludw. Jos. Wal. Jazdewski, Dr. Theol.: Zeno, Veronensis Episcopus, Commentatio Patrologica.

Nr. 65. Dr. Franc. Thad. Rakowicz: De Operationis Fistulae Vesico-Vaginalis Evolutione Historica.

Nr. 66. P. Stanisław Węclewski, naucz. wyż. przy król. gimnazjum katol. w Chełmnie: Flis, Sebastian Fabiana Klonowicza. Chełmno, nakładem i czcionkami Gólkowskiego, 1862.

4. Die *Bibliothek von Schulbüchern, welche an unbemittelte Schüler verliehen werden*, ist auch in diesem Jahre nahmhaft vermehrt worden.

5. *Das naturwissenschaftliche Kabinet*. a. Graf v. Potulicki auf Jeziory schenkte 1 Exemplar von Seetaucher (Colymbus, Nur).

b. Ober-Primaner Köhler eine Meernadel (Syngnathus, Iglicznia).

6. *Das physikalische Kabinet*. Ein Gefäßbarometer. — Eine Decimalbrückenwage mit Proportionalgewichten. — Ein Spectralanalytischer Apparat mit Fernröhren auf einem Gestell. — Zwei Bunsen'sche Gaslampen mit Schornsteinen.

Darowano bibliotece następne dziełka: Sobótka, z powieści Kościelisko, Goszczyńskiego. — Fabisza Wiadom. o synodach i t. d. — Chodźki, powieści litewskie, I. tom; za co w imieniu uczniów powinne dzięki składamy.

3. *Biblioteka składająca się z dzieł wydanych przez byłych uczniów gimnazjum* następującymi dziełami pomnożoną została:

Nr. 59. P. Zygmunt Węclewski: Babriosa Ezopowe Bajki, przeł. z Greckiego.

Nr. 60. Dr. Stanisław Gruszczyński, naucz. w. szkoły realnej: Nauka o zdaniu.

Nr. 61. Ten sam: Dwie prelekye.

Nr. 62. X. Prof. Ant. Brzeziński: Sądownictwo w Prusiech w sprawach małżeńskich. Grodzisk, 1860.

Nr. 63. X. Dr. Prusinowski, proboszcz w Grodzisku: Tygodnik katolicki na rok 1861. Tom II.

Nr. 54. X. Ludw. Jos. Wal. Jazdewski, Dr. Theol.: Zeno, Veronensis Episcopus, Commentatio Patrologica.

Nr. 65. Dr. Franc. Thad. Rakowicz: De Operationis Fistulae Vesico-Vaginalis Evolutione Historica.

Nr. 66. P. Stanisław Węclewski, naucz. wyż. przy król. gimnazjum katol. w Chełmnie: Flis, Sebastian Fabiana Klonowicza. Chełmno, nakładem i czcionkami Gólkowskiego, 1862.

4. *Biblioteka książek szkolnych, wypożyczanych półrocznie uczniom biedniejszym*, i w tym roku także znacznie pomnożoną została.

5. *Gabinet historii naturalnej*. a. Hr. Potulicki z Jezior złożył w darze 1 egzemplarz Nura (Colymbus, Seetaucher).

b. Uczeń wyższego oddziału klasy I. Koehler darował Iglicznie (Syngnathus, Meernadel).

6. *Gabinet fizyczny*. Barometr naczyńkowy. — Waga decymalna. — Aparat do analizy spektralnej z dwoma lunetami na podstawie. — Dwie lampy gazowe Bunzena z kominami.

V. Ordnung der öffentl. Prüfung,

zu welcher die hohen Vorgesetzten, die Gönner und Freunde der Anstalt, so wie die Eltern und Angehörigen unserer Schüler ehrerbietigst und ergebenst eingeladen werden.

Mittwoch den 13. August.

Vormittags: 8—12½ Uhr.

Nach vorangegangener Prüfung der Septima beginnt um 8½ Uhr die Prüfung der Gymnasialklassen nach folgender Ordnung:

Sexta, von 8½—9½: Religion: S.-R. *Tomaszewski*. — Polnisch: Cand. *Wegner*.

Hierauf die Vorträge der Sextaner:

Przytowski Leon: „Brzoza Gryżyńska v. F. Morawski.“ — *Staniewski Franz*: „Der Vater und die drei Söhne v. Lichtwer.“

Quinta, von 9½—10½: Latein: Dr. *Mierzyński*. — Rechnen: Dr. *Brutkowski*.

Hierauf Vorträge der Quintaner:

Dziorobek Stanisł.: „Der Bauer und sein Sohn, von Gellert.“ — *Grossman Michael*: „Krówka Jaremy v. Hołowiński.“

Quarta, von 10½—11: Naturgeschichte: Dr. *Wituski*. — Deutsch: G.-L. *Laskowski*.

Hierauf Vorträge der Quartaner:

Chostowski Stanisł.: „Duma o Żółkiewskim v. Niemcewicz.“ — *Raczkowski Alexander*: „Der alte Krieger v. Schmid.“

U.-III. a. u. b., von 11—11¾: Geschichte: Dr. *Nehring*. — Latein: O.-L. *Figurski*.

Hierauf Vorträge der U.-Tertianer:

Malczewski Bronisl.: „Die Kreuzschau v. Adalbert v. Chamisso.“ — *Krenz Vladisl.*: „Ustęp ze Stefana Czarnieckiego von Kajetan Koźmian.“

O.-III. a. u. b., von 11¾—12½: Geschichte: G.-L. v. *Jakowicki*. — Griechisch: G.-L. v. *Przyborowski*.

Hierauf Vorträge der O.-Tertianer:

Karłowski Leon: „Ustęp z Senatorskiej Zgody v. W. Pol.“ — *Lindner Karl*: „Die Kraniche des Ibykus v. Schiller.“

V. Porządek popisu publicznego,

na który Wysokich Przełożonych, Dobrodziejów i Przyjaciół instytutu, jako téż Rodziców, Opiekunów i Krewnych uczniów naszych zaprasza się niniejszém uniżenie.

Środa dnia 13. Sierpnia

Przed południem od godz. 8. do 12½

Po odbyciu poprzedniém popisu klasy VII., rozpocznie się o 8½ popis klass gimnazjalnych w następującym porządku:

Klasa VI., od 8½—9½: Religia: X. Subr. *Tomaszewski*. — Język polski: Cand. *Wegner*.

Potém będą deklamowali uczniowie kl. VI.:

Przytowski Leon: „Brzoza Gryżyńska p. F. Morawskiego.“ — *Staniewski Franc.*: „Der Vater und die drei Söhne p. Lichtwera.“

Klasa V., od 9½—10½: Język łaciński: Dr. *Mierzyński*. — Rachunki: Dr. *Brutkowski*.

Potém będą deklamowali uczniowie kl. V.:

Dziorobek Stanisław: „Der Bauer und sein Sohn Gellerta.“ — *Grossmann Michal*: „Krówka Jaremy p. Hołowińskiego.“

Klasa IV., od 10½—11: Historia naturalna: Dr. *Wituski*. — Język niemiecki: *Laskowski*.

Potém będą deklamowali uczniowie kl. IV.:

Chostowski Stanisław: „Duma o Żółkiewskim p. Niemcewicza.“ — *Raczkowski Aleksander*: „Der alte Krieger Schmida.“

Klasa III. n. a. i b., od 11—11¾: Historia: Dr. *Nehring*. — Język łaciński: *Figurski*.

Potém będą deklamowali uczn. kl. III. n.:

Malczewski Bronislaw: „Die Kreuzschau Adalberta Chamisso.“ — *Krenz Wład.*: „Ustęp ze Stefana Czarnieckiego przez Kajetana Koźmiana.“

Klasa III. w. a. i b., od 11¾—12½: Historia: *Jakowicki*. — Język grecki: *Przyborowski*.

Potém będą deklamowali uczn. kl. III. w.:

Karłowski Leon: „Ustęp z Senatorskiej Zgody przez W. Pola.“ — *Lindner Karól*: „Die Kraniche des Ibykus Szyllera.“

Nachmittags von 3—5½ Uhr:

U.-II. a. u. b., von 3—3¼: Religion: R. *Bilewicz*. — Griechisch: G.-L. *Węclewski*.

Hierauf Vortrag der U.-Secundaner:

Halawski Ludwig u. *Gładysz Johann*: „Dialog aus Wallenstein's Tod. I. Sc. 5.“

O.-II. a. u. b., von 3¼—4½: Latein: Prof. *Schweminski*. — Mathem.: Dr. *Ustymowicz*.

Hierauf Vortrag des O.-Secundaners:

Jarochowski Adalbert: „Abschnitt aus Athalie v. Racine. Act. II. Sc. 5.“

Prima, von 4½—5½: Griechisch: O.-L. Dr. *Steiner*. — Latein: Prof. *Wannowski*.

Donnerstag den 14. August
um 8 Uhr

SCHLUSSFEIERLICHKEIT.

1. Gesang: Cantate von J. Haydn.
 2. Deutsche Rede des Abiturienten *Maximilian Fehlberg*: „Ueber Klopstock's Leben und lyrische Dichtungen“.
 3. Verlesung der Promotionen.
 4. Lateinische Rede des Abiturienten *Stanislaus Szczepański*: „Lingua latina utrum nocuerit, an profuerit linguae polonicae excolendae demonstraretur“.
 5. Vertheilung der Prämien.
 6. Polnische Rede des Abiturienten *Roman Szymański*: „O wpływie nauki historyi na umysł młodzieńczy“.
 7. Entlassung der Abiturienten durch den Stellvertreter des Directors.
 8. Gesang: Chor von C. Kuntze.
- Nach der Feierlichkeit werden den Schülern aller Klassen die Zeugnisse eingehändigt werden.

Zur Beachtung für das künftige Schuljahr.

1. Das Königl. Provinzial-Schul-Collegium hat folgende Bekanntmachung im Amtsblatte veröffent-

Po południu od 3—5½.

Klassa II. n. a. i b., od 3—3¼: Religia: X. Reg. *Bilewicz*. — Język grecki: *Węclewski*.

Potém będą deklamowali uczniowie kl. II. n.: *Halawski Ludwik* i *Gładysz Jan*: „Dialog z Wallensteina. I. Sc. 5.“

Klassa II. w., od 3¼—4½: Język łaciński: *Schweminski*. — Matematyka: Dr. *Ustymowicz*.

Potém deklamować będzie uczeń kl. II. w.: *Jarochowski Wojciech*: „Ustęp z Athalie Racina, Akt II, Sc. 5.“

Klassa I., od 4½—5½: Język grecki: Dr. *Steiner*. — Język łaciński: *Wannowski*.

Czwartek dnia 14. Sierpnia
o godzinie 8.

ZAKOŃCZENIE.

1. Śpiew: Kantat J. Haydena.
 2. Mowa niemiecka abiturienta *Maksym. Fehlberg*: „Ueber Klopstock's Leben und lyrische Dichtungen.“
 3. Ogłoszenie promocyi.
 4. Mowa łacińska abiturienta *Stanisł. Szczepańskiego*: „Lingua latina utrum nocuerit, an profuerit linguae polonicae excolendae demonstratur.“
 5. Rozdanie nagród.
 6. Mowa polska abitur. *Romana Szymańskiego*: „O wpływie nauki historyi na umysł młodzieńczy.“
 7. Pożegnanie abiturientów przez Zastępcę Dyrektora.
 8. Śpiew: Chorał C. Kuntzego.
- Po ukończonej uroczystości zostaną uczniom wszystkich klass wręczone zaświadczenia.

Uwiedomienie dotyczące przyszłego roku szkolnego.

1. Król. Prowincjonalne Kollegium szkolne ogłosiło w Dzienniku urzędowym następujące obwie-

licht und uns zur Nachachtung in Abschrift mitgetheilt:

„In Folge der fortdauernden Ueberfüllung einzelner Klassen des Königl. Marien-Gymnasiums, für welche Parallel-Coetus nicht angelegt werden können, werden zu Anfange des neuen Schuljahres auswärtige Schüler nach Sexta, Quinta, Quarta und Unter-Tertia nicht angenommen und einheimische können nur noch mit Sicherheit in Sexta, soweit Platz vorhanden sein wird, Aufnahme finden.“

2. Montag den 22. September um 8 Uhr findet im Gymnasialgebäude die Anmeldung und dann die Prüfung der wenigen aufzunehmenden Schüler; Dienstag den 23. September um 9 Uhr die Eröffnung des Unterrichts mit feierlichem Gottesdienst in der Gymnasialkirche statt.

3. Die neu aufzunehmenden Schüler haben bei ihrer Meldung: a) einen Taufschein; b) einen Impfschein; c) ein Zeugniß über den zuletzt erhaltenen Unterricht vorzulegen.

4. Knaben, welche das 11. Jahr vollendet haben, können nach Sexta nur dann aufgenommen werden, wenn nicht durch jüngere Knaben schon die für diese Klasse bestimmte Normalzahl erreicht ist; dasselbe gilt für Quinta und Quarta in Bezug auf Knaben, die das 13. und resp. 14. Jahr erreicht haben.

5. Von einem nach Sexta aufzunehmenden Knaben werden besonders folgende Kenntnisse mit Strenge gefordert: Bekanntschaft mit den Lehren des Elementar-Katechismus; geläufiges und logisch-richtiges Lesen in polnischer, sowie geläufiges und wenigstens mechanisch-richtiges Lesen in deutscher Druckschrift; Vermeidung grober orthographischer Fehler beim Dictiren, in deutscher, besonders aber in polnischer Sprache; Geläufigkeit in den vier Species mit unbenannten ganzen Zahlen.

6. Von einem nach Septima aufzunehmenden Knaben werden gefordert: wenigstens mechanisch-richtiges Lesen in beiden Landessprachen, besonders in der polnischen; Befähigung, kurze Sätze in beiden Sprachen mit leserlicher Handschrift

sprechen, które nam celem zastósowania się do niego w kopii udzieliło:

„W skutek trwającego przepelnienia kilku klass Król. gimnazyum ad St. Mariam Magd., dla których równoległych oddziałów założyć nie można, nie będzie się przyjmowało zamiejscowych uczniów z początkiem nowego roku szkolnego do Sexty, do Quinty, do Quarty ani do Tercyi niższej; miejscowi zaś uczniowie na pewne tylko jeszcze do Sexty o tyle będą mogli być przyjęci, o ile miejsce na to pozwoli.“

2. W Poniedziałek d. 22. Września o godzinie 8 odbędzie się przyjmowanie i egzamin małej liczby mających być przyjętych uczni; we Wtorek d. 23. Września o godzinie 9 nastąpi uroczyste rozpoczęcie się nowego roku szkolnego nabożeństwem w kościele gimnazjalnym.

3. Uczniowie nowi zgłaszający się do egzaminu, winni mieć z sobą metrykę, świadectwo szczepionnej ospy i zaświadczenie z nauk w ostatnim czasie pobieranych.

4. Chłopcy, mający lat 11 skończonych, do kl. VI. wtenczas tylko mogą być przyjęci, jeżeli ilość uczniów młodszych nie dosięgnie liczby dla tej klasy przeznaczonej. Tudzież do klasy V. i VI. pod tym samym warunkiem przyjmie się tylko chłopców, którzy skończyli rok 13. resp. 14. życia.

5. Od chłopca, który chce być przyjęty do kl. VI. żąda się koniecznie, aby dokładnie był obeznany z naukami elementarnego katechizmu; biegle i loicznie-dobrze czytał po polsku, jako też biegle i przynajmniej mechanicznie-dobrze po niemiecku; aby pisał bez błędów ortograficznych po niemiecku, a mianowicie po polsku — i dokładnie umiał cztery działania z ilościami nieoznaczonymi.

6. Od chłopca, który chce być przyjęty do kl. VII., żąda się, aby przynajmniej czytał mechanicznie-dobrze w obudwóch językach krajowych, mianowicie w polskim; aby umiał krótkie zdania w obudwóch językach czytelnie napisać i znał dodawa-

niederzuschreiben; Bekanntschaft mit der Addition und Subtraction in unbenannten ganzen Zahlen und mit dem Einmaleins.

7. Von denjenigen Schülern der Anstalt, welche beim Beginn des neuen Schuljahres am 23. September c. Vormittags, sich nicht in ihren Klassen eingefunden haben, wird, wenn sie ihre, durch wichtige Gründe veranlasste spätere Zurückkunft nicht vorher dem Director angezeigt haben, angenommen, dass sie die Anstalt verlassen haben. Eine Aufnahme derselben könnte nur dann noch erfolgen, wenn die für jede Klasse bestimmte feste Zahl von Schülern: — VI. und V. 70, IV. 60, sonst 50 — durch die neu aufgenommenen noch nicht erreicht wäre.

Prof. Dr. Rymarkiewicz,
Stellvertreter des Directors.

nie i odciąganie liczb całych nieoznaczonych i tablicę mnożenia.

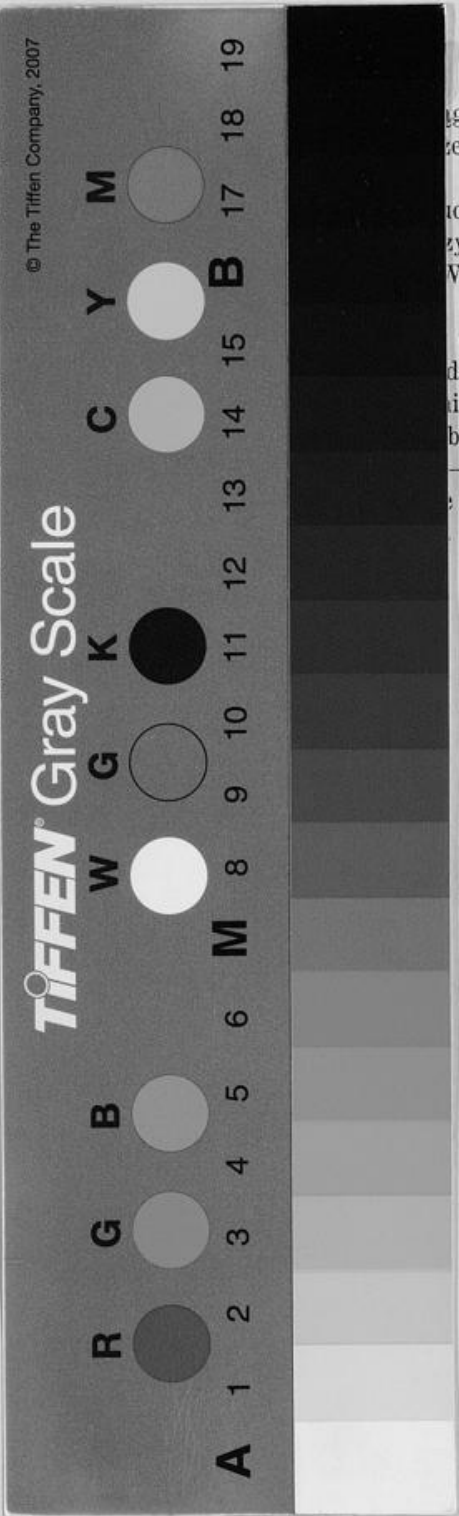
7. O uczniach obecnie w instytucie będących, którzy przy rozpoczęciu nowego roku szkolnego, t. j. 23. Września przed południem, do klas swych nie powrócą, ani też o powodach opóźnienia swego uzasadnionego poprzednio Dyrektora nie zawiadomią, przyjmie się, że instytut opuścili. Później przyjęci by być mogli w takim tylko razie, gdyby liczba uczniów dla klasy każdej przeznaczona — dla kl. VI i V. 70, IV. 60, w innych 50 — nie była jeszcze dopełnioną przez nowo przyjętych.

Prof. Dr. Rymarkiewicz,
Zastępca Dyrektora.

niederzuschreiben; Bekk
und Subtraction in un
und mit dem Einmalein

7. Von denjenigen S
che beim Beginn des
September c. Vormit
Klassen eingefunden ha
durch wichtige Gründe
rückkunft nicht vorhe
haben, angenommen, d
sen haben. Eine Aufna
dann noch erfolgen, we
stimmte feste Zahl von
70, IV. 60, sonst 50 –
menen noch nicht erreic

P
7

ganie liczb całych nieoznaczonych i ta
zenia.

uczniach obecnie w instytucie będących,
y rozpoczęciu nowego roku szkolnego,
Września przed południem, do klass
powrócą, ani też o powodach opóźnie-
uzasadnionego poprzednio Dyrektora
domią, przyjmie się, że instytut opu-
niej przyjęci by być mogli w takim tylko
by liczba uczniów dla klasy każdej prze-
dla kl. VI. i V. 70, IV. 60, w innych
była jeszcze dopełnioną przez nowo

Prof. Dr. Rymarkiewicz,
Zastępca Dyrektora.

die 1. Ordnung hier durch die 2. Ordnung
bleibend.

V. O. nach dem obigen in diesem Bedacht
die 2. Ordnung hier durch die 1. Ordnung
bleibend.

Prof. Dr. Hymarkiewicz

die 2. Ordnung hier durch die 1. Ordnung
bleibend.

die 2. Ordnung hier durch die 1. Ordnung
bleibend.

Prof. Dr. Hymarkiewicz